

תורה אור המבואר

מאמרים
על פרשיות התורה ומועדי השנה

מלוקטים מספרי
תורה אור ולקוטי תורה

ד"ה מי יתנך באח לי

דביקות בג"י בה' ע"י עסק התורה, והעלאת דברים גשמיים לה'

מחולק לסעיפים עם פיסוק מלא,
בהוספת ביאורים, פיענוחים, הערות וצינונים

פרשת תרומה

שנה ד | גליון קפ"ב

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה

©
כל הזכויות שמורות
למערכת ליקוטי תורה המבואר

הרב לוי געלב

עורך ראשי

הרב משה גורארי' - הרב חיים זקס
הרב משה לינק - הרב משה מרינובסקי
עורכים

בשורה טובה

לשמוע ולהוריד אלפי שיעורים בחסידות, בתניא, דרך מצותיך,
לקוט"ת ותו"א ועוד, באודיו או בכתב
נא לבקר באתר החדש והמפואר אוצר החסידות
otzerhachassidus.com

לקבל הגיליונות באימייל או להקדיש הגיליונות הבאים
(+1) 718-650-6295
LikuteiTorah@otzerhachassidus.com

לפרטים אודות מוקדי ההפצה בארה"ק וכן להשתתף בהוצאת ההפצה בארה"ק
050-4109309
L109309@gmail.com

יו"ל ע"י

הרב לוי געלב
(+1) 310-938-4016
info@maamaronline.com

מכון לעבדך באמת
בארה"ב 718-650-6295 (+1)
בארה"ק 050-4109309
info@otzerhachassidus.com

The Ma'amarim of LIKUTEI TORAH and TORAH OR are copyright by the Kehot Publication Society, a division of Merkos L'inyonei Chinuch Inc. and are reprinted here with permission.

פתח דבר

בעזה"י

בשבת והודיה לה', מוגש בזה לפני ציבור הלומדים, מאמר "ד"ה מי יתן כאח לי" בסדרת "תורה אור המבואר", שהוא פירוש וביאור על מאמרי חסידות דפרשיות השבוע ומועדי השנה, מלוקטים מספרי תורה אור ולקוטי תורה לרבינו הזקן נבג"מ זצוקללה"ה. ומטרתו להקל בלימוד ה'חסידישע פרשה' בכל שבוע.

הביאור מבוסס על המאמרים המיוסדים על דרוש זה וכן על עוד 'הנחות' מאותו הדרוש (כגון: מספר מאמרי אדמו"ר הזקן, תורת חיים, מאמרי אדמו"ר האמצעי, אור התורה וכו'). כמו כן נכתבו "ביאורי מושגים" - הסברה רחבה של מושגים יסודיים בחסידות, המופיעים במאמר.

גם ביאורי המושגים מיוסדים על מקומות אחרים בדא"ח אשר שם מבואר הענין באריכות וביאור יותר (כידוע ש'דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר').

כפי שנראה לעין הקורא, נשתפרו הקונטרסים בתוספת מרובה על העיקר ממה שהיו, בעריכת המאמרים ע"י צוות משפיעים שיחי', עימוד ועיצוב חדש, וגם הגהה יסודי שיהיה נקי ומנופה מכל טעותי הדפוס, ועוד הרבה תיקונים אשר כל הרואה יאמר ברקאי.

לבקשת רבים, ניתן לקבל הקונטרסים מדי שבוע בשבוע באימייל, לקבלו נא לשלוח אימייל לכתובת: subscription@otzerhachassidus.com, וכן אפשר להוריד את הקונטרס, וכמו כן גם הקונטרסים האחרים שי"ל על ידינו בכתובת: otzerhachassidus.com.

כבר אמר דוד המלך ע"ה "שגיאות מי יבין", יתכן כי נפלו אי הבנות בעניינים המבוארים או טעותי הדפוס וכדומה. על כן שטוחה בקשתנו בפני ציבור המעיינים בקונטרס - לשלוח את הערותיהם ונתקנם בבוא העת אי"ה.

כתובת למשלוח הערות: likuteitorah@otzerhachassidus.com

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאתי תצא" (ישעיה נא, ד), במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

כ"ו שבט - ה'תשע"ה

בברכת שבתא טבא

לוי געלב

מכון לעבדך באמת

**ד"ה מי יתנך
כאח לי וגו'**

דביקות בנ"י בה' ע"י עסק
התורה, והעלאת דברים
גשמיים לה'

תוכן המאמר

פרק א

בקשת כנסת ישראל מהקב"ה בזמן הגלות להיות להם כאח..... ז

פרק ב

עשר הספירות הן בבחינת שם והארה בלבד..... ז

פרק ג

בחינת ה'חכמה' נקראת 'אדם' (הראשון) וגם התורה הנמשכת מהחכמה נקראת 'אדם'..... י

פרק ד

'אפי רב רבי' ו'אפי זוטרי' הם שתי דרגות בתורה - באצילות ובבי"ע..... יג

פרק ה

'כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה' - המשכה מלמעלה על ידי העלאה מלמטה..... יג

פרק ו

ביאור ענין כנפי הכרובים - עליית הכרובים לאצילות ע"י עבודת התפלה..... כ

פרק ז

בזמן הגלות נעשים ישראל בבחי' 'אחים' להקב"ה ע"י עסק התורה..... כד

פרק ח

'ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים' - המשכת אור אין סוף בספירות על ידי עסק התורה למטה..... כח

פרק ט

המשכת תענוג העליון ע"י תורה שבעל פה דוקא..... ל

פרק י

בעלי עסק מתחברים עם הקב"ה ע"י עבודת הבידורים, ויש להם מעלת האתכפא..... לד

פרק יא

גם בעלי עסקים צריכים לקבוע עתים לתורה ועל ידי זה יש להם יתרון על יושבי אוהל..... מא

פרק יב

מי שאינו יכול לקבוע עתים לתורה, יכול להמשיך אור אין סוף על ידי מצוות מעשיות... מד

ב"ה. תו"א פ' תרומה, ד"ה מי יתנך כאח לי וגו' [עט, ג – פ, ד]

פרשה תרומה

מי יתנך כאח לי וגו'. זהו בקשת כנסת ישראל להקב"ה על זמן הגלות, עט ג שבזמן שבית המקדש היה קיים נקראו ישראל אחים למקום, כמ"ש למען אחי ורעי כו', וכתוב אחר כך למען בית ה' אלקיננו, כלומר, אימתי נקראו אחים בזמן שבית המקדש קיים, ולפיכך מבקשת עכשיו מי יתנך כאח לי כו'. והענין, דהנה בכרובים שהיו בבית המקדש כתיב ופניהם איש אל אחיו,

פרק א

בקשת כנסת ישראל מהקב"ה בזמן הגלות להיות להם כאח

"מי¹ יתנך כאח לי וגו"².

'אחים' למקום. כמ"ש⁴ "למען אחי ורעי כו'", וכתוב אחר-כך⁵ "למען בית ה' אלקיננו". כלומר: אימתי נקראו 'אחים'? בזמן שבית המקדש קיים.

ולפיכך, מבקשת [כנסת ישראל] עכשיו [בזמן הגלות]: "מי יתנך כאח לי כו".

עכשיו, בזמן הגלות, מבקשת כנסת ישראל מהקב"ה: הלואי שהיחס והקשר שלי עמך יהי כמו יחס של שני אחים זה לזה, כמו שהי' בזמן הבית.

פרק ב

עשר הספירות הן בבחינת שם והארה בלבד

והענין:

ענין זה, שבזמן הבית הי' הקב"ה כ'אח' לבני ישראל, משא"כ בזמן הגלות, יובן בהקדים ביאור

[נאמר בשיר השירים: "מי יתנך כאח לי, יונק שדי אמי, אֶמְצָאָךְ בחוץ, אֶשְׁקָךְ, גם לא יבוזו לי. אֶנְהֶגְךָ, אֶבְיָאָךְ אֶל בֵּית אִמִּי, תִּלְמְדֵנִי, אֶשְׁקָךְ מִיַּיִן הָרֶקֶת, מִעֲסִיס רְמוּנִי".]
הכתוב הוא משל לאהבה שבין הקב"ה ובני ישראל. ובמדרשי חז"ל ובמפרשי הכתובים מצינו ריבוי פירושים בדבר, ובמאמר זה יתבאר הכתוב על פי פנימיות הענינים].

זהו בקשת כנסת ישראל להקב"ה³ על זמן הגלות.

שבזמן שבית המקדש היה קיים נקראו ישראל

- המאמר שם.
- [ה'ביאור' נדפס גם במאמרי אדה"ז כתובים ח"ב ע' קפה].
- שיר השירים ח, א.
- ראה אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תרלד.
- תהלים קכב, ח.
- שם, ט.

- הביאור של דרוש זה מיוסד על המאמרים דלהלן: 'ביאור' על המאמר הנדפס בתורה אור לאחר המאמר. ב' הנחות של המאמר וביאורו שנדפסו במאמרי אדמו"ר הזקן תקע"א (ע' עז ואילך) (הנחת אדמו"ר הצמח צדק). ע' צג ואילך (הנחת אדמו"ר האמצעי).
- הגהות וקיצורים באוה"ת פ' תרומה ע' א'תנה.
- וראה גם לקו"ת שה"ש ד"ה מי יתנך ואוה"ת על

והנה כתיב ועשית שנים כרובים כו' כרוב אחד מקצה מזה כו', וענין הכרובים יובן על פי מה שאמרו רז"ל (חגיגה יג, ב) היינו פני כרוב היינו פני אדם, אפי רברבי ואפי זוטרי. דהנה כתיב, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם, וצריך להבין, שהרי אין לו דמות הגוף. אך הענין, שהתורה נקראת אדם, כמ"ש

המרכבה שראה יחזקאל במראה נבואתו – פני כרוב, פני אדם, פני אריה ופני נשר]: 'פני האחד פני הכרוב, ופני השני פני אדם', היינו כרוב היינו אדם? ומתקן: אפי רברבי ואפי זוטרי [פנים גדולות ופנים קטנות]. כלומר, 'פני כרוב' הם פנים קטנות כפני תינוק, ו'פני אדם' הם פנים גדולות כפני אדם גדול (ע"פ רש"י שם).

[וכדי להבין את הפירוש הפנימי בזה, מקדים לבאר עוד ענין במרכבה שראה יחזקאל:]

דהנה כתיב: "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם"¹⁰, וצריך להבין, שהרי אין לו דמות¹¹ הגוף¹²!

בנבואת יחזקאל כתיב: "וממעל לרקיע אשר על ראשם [הראש של ד' חיות הקודש שבמרכבה] כמראה אבן ספיר דמות כסא, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה" [ולפי פשוטו, 'דמות כמראה אדם' קאי על הקב"ה (על פי מפרשים שם)].

ולכאורה הדבר תמוה:

הרי מיסודי האמונה הוא שהקב"ה פשוט בתכלית הפשיטות ואינו מוגדר בשום גדר ו'ציור' והוא באין ערוך לגמרי מכל ענין של גשמיות והגבלה, ולכן אחד מעיקרי האמונה הוא שאין

התוכן הפנימי של ענין הכרובים שהיו במשכן ובית המקדש, שגם בהם כתוב שהיו 'אחים' זה לזה:

דהנה בכרובים שהיו בבית המקדש כתיב: "ופניהם איש אל אחיו"⁶.

והנה כתיב⁷: "ועשית שנים כרובים כו', אחד מקצה מזה [וכרוב אחד מקצה מזה] כו'.

בענין הכרובים נאמר: "ועשית שנים כרובים זקב, מקשה תעשה אותם משני קצות הכפורת. ועשה כרוב אחד מקצה מזה, וכרוב אחד מקצה מזה, מן הכפורת תעשו את הכרובים על שני קצותיו. והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה, סוככים בכנפיהם על הכפורת, ופניהם איש אל אחיו, אל הכפורת יהיו פני הכרובים".

וענין הכרובים יובן על פי מה שאמרו רז"ל (סוכה ה, ב. חגיגה יג, ב⁸): 'היינו פני כרוב, היינו פני אדם – אפי רברבי, ואפי זוטרי'.

על צורת הכרובים אמרו חז"ל: "מאי 'כרוב'?" אמר רבי אבהו: כ'רביא', שכן בבבל קורין לינוקא 'רביא'. אמר ליה אביי⁹, אלא מעתה [שפני הכרוב הם כפני התינוק], מאי דכתיב [בארבעת פני

6. שמות כה, כ.

7. שמות כה, יח-יט.

8. ראה פירוש הגמרא על פי חסידות - באוה"ת פ' תרומה ע' א'תנא.

9. כן היא הגירסא בסוכה שם. ובחגיגה איתא: אמר לי' רב פפא לאביי.

10. יחזקאל א, כו. בגוף כתב-יד-קודש נוסף: "והוא אפי

רברבי".

11. בגוף כתב-יד-קודש נוסף: "דהא נודע שאין לו גוף, ודמות הגוף כו'".

12. פיוט יגדל. וראה רמב"ם הל' יסודי התורה פרק א הלכה ז. פירוש המשניות להרמב"ם פרק חלק יסוד הגי'. תניא שער היחוד והאמונה פרק ב'.

13. במדבר יט, יד. [ולחעזר שבס' תקע"א מביא רק את

זאת התורה אדם, וכתוב וזאת תורת האדם, והפירוש הוא, כי הנה אמרו רז"ל כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה, ובוהר נקראים העשר ספירות רזא דשמא קדישא. והענין שהוא על דרך משל כמו שם האדם שנקרא אברהם או יעקב על דרך משל, הרי אין זה נוגע למהותו ועצמותו, שעצמותו ומהותו של האדם הוא השכל ומדות שלו, שהן שייכים בו גם כשהוא בפני עצמו, מה שאין בן שמו אינו צריך לו כשהוא לעצמו, ואינו אלא בחינת חיצוניות שלו, שעל ידי זה פונה לקוראו בשמו. כך לגבי אין סוף ב"ה, אפילו החכמה עילאה ואין צריך לומר המדות עליונות אינן ערך כלל למהותו ועצמותו ית',

להקב"ה גוף ואפילו לא דמות הגוף, ואיך יתכן לומר עליו ית' 'פני אדם' ו'מראה אדם'?

אך הענין:

שהתורה נקראת 'אדם'. כמ"ש¹³ "זאת התורה – אדם", וכתוב¹⁴: "וזאת תורת האדם".

[כדי להבין מדוע התורה נקראת בשם 'אדם',

מקדים לבאר מהות מדרגת התורה למעלה:]

והפירוש הוא:

כי הנה אמרו רז"ל¹⁵: 'כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה'. ובוהר¹⁶ נקראים העשר ספירות 'רזא דשמא קדישא' [סוד השם הקדוש (של הקב"ה)].

והענין:

הקשר בין התורה לשמותיו של הקב"ה, וכן הטעם שהספירות נקראות 'רזא דשמא קדישא' – יובן בהקדים ביאור כללות ענין השם:

שהוא על דרך משל כמו שם האדם – שנקרא

'אברהם' או 'יעקב' על דרך משל – הרי אין זה נוגע למהותו ועצמותו, שעצמותו ומהותו של האדם הוא השכל ומדות שלו, שהן שייכים בו גם כשהוא בפני עצמו, מה שאין בן שמו אינו צריך לו כשהוא לעצמו, ואינו אלא בחינת חיצוניות שלו, שעל ידי זה פונה לקוראו בשמו.

שם האדם הוא התפשטות והארה חיצונית בלבד ממנו, ואינו חלק ממהותו ועצמותו שהרי השם נצרך לאדם רק בשביל הזולת – כדי שאחרים יוכלו לקרותו בשמו, משא"כ האדם לעצמו אינו צריך כלל לשם. ואילו מהות ועצמות האדם היא כחותיו הנפשיים הפנימיים – היינו ה'שכל' ו'מדות', אותם האדם צריך גם כאשר הוא לעצמו, כדי שיוכל להבין ולהרגיש באמצעות כחות נפשיים אלו של 'שכל' ו'מדות'.

[ובזה יובן הנמשל למעלה:]

כך לגבי אין-סוף ב"ה אפילו החכמה עילאה – ואין צריך לומר המדות עליונות – שהן בדרגא נמוכה יותר מן החכמה – אינן ערך כלל למהותו

ומה שכתב על זה השל"ה בהקדמה (ד, א) בפירוש 'כולא סלקין ומתקשרין בחד', ובוהר ויקרא י, ב. יא, א – אוה"ת ואתחנן ע' קכא. וראה תיקוני זהר תיקון יח.

הפסוק השני].

14. שמואל-ב ז, יט.

15. זהר ח"ב קכד, א. רמב"ן על התורה בהקדמה.

16. עיין זהר ח"ג רפה, א על הפסוק 'כי שם ה' אקרא'

שמהותו ועצמותו ית' מרומם ומתנשא מגדר בחינת חכמה, והתהוות עשר ספירות נקראת רזא דשמא קדישא, שהוא רק בחינת הארה בעלמא שאינו נוגע להעצמות.

והנה כתיב הוי"ה בחכמה, היינו שגילוי הארה זו שהוא בחינת שם הוי', כמש אני הוי"ה הוא שמי, הוא בבחינת חכמה, ועל ידי החכמה נמשך

ועצמותו ית', שמהותו ועצמותו ית' מרומם ומתנשא מגדר בחינת חכמה.

והתהוות עשר ספירות נקראת 'רזא דשמא קדישא' – שהוא רק בחינת הארה בעלמא שאינו נוגע להעצמות.

כאמור לעיל, הקב"ה עצמו הוא פשוט בתכלית הפשיטות, ולא שייך בו כל ציור וגדר פרטי אלא הוא נעלה רוממות אין קץ אפילו מהתואר הכי נעלה, היינו תואר ה"חכמה", וכל שכן משאר התוארים של הספירות העליונות (חסד, גבורה תפארת וכו'). וכל ענין עשר הספירות (שהן מדריגות מוגדרות ומוגבלות) אין לו שום ערך כלל לגבי ית'¹⁷, והספירות הן הארה חיצונית בלבד ממנו ית' שאינה נוגעת כלל למהותו ועצמותו.

[ובלשון רבינו בתניא (שער היחוד והאמונה פ"ט): "לגבי הקב"ה נחשבת מדריגת החכמה כמדרגת עשי' ממש, דהיינו לומר שהוא רם ונשא ונעלה עילוי רב מאד מאד ממדריגת החכמה, ולא שייך לייחס אצלו שום ענין המתייחס לחכמה אפילו בדרך מעלה ועילוי רב לומר שאפשר להשיגו או אי אפשר להשיגו"].

17. בס' תקע"א: "ונודע בפירוש לשון 'הארה', שהיא מה שאינה ערוך כלל לגבי מקורה כו', והיא הנקראת גם כן שמו הגדול".

18. וזהו שאמר אליהו שהקב"ה עצמו 'לאו מכל אינון מדות איהו כלל', היינו שמדותיו ית' אינן לצורך עצמו

ומטעם זה נקראות עשר הספירות 'רזא דשמא קדישא', היינו שהן רק בחי' שמו ית'. וכנ"ל לגבי שם האדם שהוא רק הארה והתפשטות חיצונית ממנו, ואינה לצורך עצמו כלל אלא רק לצורך הזולת¹⁸.

לסיכום:

כל עשר הספירות (אפילו החכמה שהיא הספירה הכי עליונה) הן רק בחי' התפשטות והארה ממנו ית', כמו שם האדם שאינו נוגע לעצמותו ומהות האדם, והוא רק לצורך זולתו, וכך כל הספירות העליונות הם רק לצורך הנהגת העולמות.

פרק ג

בחינת ה'חכמה' נקראת 'אדם (הראשון)' וגם התורה הנמשכת מהחכמה נקראת 'אדם'

והנה כתיב¹⁹ "הוי"ה בחכמה".

[והפירוש הפנימי בזה:]

היינו, שגילוי הארה זו [כדי להוות את עשר הספירות] – שהוא בחינת שם הוי', כמ"ש²⁰ "אני הוי"ה הוא שמי" – הרי שבחי' הוי' הוא ענין השם – הוא בבחינת חכמה, ועל ידי החכמה

כביכול, רק כדי 'לאחזא לאתנהגא בהון עלמין', היינו לצורך הנהגת העולמות (כמו שם האדם שהוא רק לצורך הזולת ואינו נוגע למהותו ועצמותו).

19. משלי ג, יט.

20. ישעי' מב, ח.

אור אין סוף ב"ה בכל ה'ט' ספירות, וכמ"ש הטעם בתניא (פל"ה בהגה), ולכן נקראת החכמה אדם, ונקראת אדם הראשון, ובוהר נקראת אדם קדמאה, כי ראשית חכמה כתיב. כי הוא כמו על דרך משל בהתפשטות והמשכת אור וחיות מהנשמה בגוף, שגילוי כללות החיות הנמשך מהנשמה מאיר ומתלבש במוחין שבראש, ועל ידי המוחין נמשך אחר כך הארה לכל אבר כפי מזונו ותכונתו השייך לו, וכמבואר בתניא (פרק נא), נמצא המוחין הם כללות החיות שבאדם. כך הוא על דרך משל למעלה, שגילוי כללות האור מאין סוף ב"ה נמשך ומתלבש בחכמה, ועל ידי החכמה נמשך ומתלבש האור בכל ה'ט' ספירות²⁰,

ולכן נקראת החכמה 'אדם', ונקראת 'אדם הראשון', ובוהר נקראת 'אדם קדמאה' – כי "ראשית חכמה" כתיב.

כי הוא כמו על-דרך-משל בהתפשטות והמשכת אור וחיות מהנשמה בגוף, שגילוי כללות החיות הנמשך מהנשמה מאיר ומתלבש במוחין שבראש, ועל ידי המוחין נמשך אחר כך הארה [מהמוחין] לכל אבר כפי מזונו ותכונתו השייך לו, וכמבואר בתניא (פרק נ"א). נמצא המוחין הם כללות החיות שבאדם.

כך הוא על-דרך-משל למעלה, שגילוי כללות האור מאין-סוף ב"ה נמשך ומתלבש בחכמה, ועל ידי החכמה נמשך ומתלבש האור בכל ה'ט' ספירות²¹.

כידוע, הנשמה עצמה היא פשוטה בתכלית והיא למעלה מ'ציר' והגדרה ונמצאת בכל הגוף

נמשך אור אין-סוף ב"ה בכל ה'ט' ספירות. וכמ"ש הטעם [לזה] בתניא (פרק ל"ה בהג"ה²¹).

אור אין-סוף ב"ה מתלבש בכל ט' הספירות על ידי ספירת החכמה, וספירת החכמה היא הכלי לגילוי אור אין סוף כי בה מאיר אמיתות האלקות, ובה לא נרגש שום דבר זולתו ית', "הוא לבדו ואין זולתו". ורק על ידי שאור אין-סוף מתלבש בספירת החכמה, הרי הוא נמשך אחר כך בכל ט' הספירות (דרך צמצומים והעלמות מדריגה אחר מדריגה).

וזהו הפירוש הפנימי בכתוב 'הוי' בחכמה', היינו שההארה האלקית (הנקראת הוי') המתפשטת ממנו ית' להוות את עשר הספירות מתלבשת ושורה בעיקר בבחי' החכמה, ורק על ידי התלבשותה תחילה בספירת החכמה יכולה להתלבש אחר כך גם בכללות עולם האצילות, ולהאיר בשאר הספירות.

הנחות צמח צדק

א. ומה יובן מה שנתבאר לעיל פרשת יתרו ב"ה 'זכור' [תו"א סט, ג ואילך] ד'איהו וחיוהי חד' קאי על התלבשות אור אין-סוף בבחינת חכמה, מה-שאין-בן התלבשות [לכאורה צ"ל: התלבשות] במדות נקרא 'איהו וגרמוהי חד' – היינו שיש הבדל בין יחוד אור אין סוף עם בחי' החכמה ליחודו עם שאר הספירות.

ביכלתו להאיר בכל הספירות שבאצילות] והיינו משום שאין-סוף ב"ה הוא אחד האמת, שהוא לבדו הוא ואין זולתו, וזו היא מדריגת החכמה [– כי ענינה של ספירת החכמה ('כח-מה') הוא ביטול, ולכן דוקא בה מתגלה ענין זה שאור אין-סוף הוא 'אחד האמת' ו'שהוא לבדו הוא ואין זולתו']²².

21. וזה לשונו שם (עם קצת ביאור): "וכאשר שמעתי ממורי [המגיד ממעזריטש] עליו השלום פירוש וטעם למה שכתוב בעץ חיים, שאור אין-סוף ב"ה אינו מתייחד אפילו בעולם האצילות אלא על ידי התלבשותו תחילה בספירת חכמה [– ודוקא על ידי התלבשותו בספירת החכמה

ועל כן אורייתא דמחכמה נפקת נקראת אדם², וזהו אורייתא מתקשראה בקוב"ה.

מבחינת "כי לא אדם" שלמעלה מכל ציור לבחי' "פני אדם" שלמעלה – היא ע"י התלבשותו בספירת החכמה, ונמצא שהחכמה היא בחי' אדם הראשון, לגבי הציור אדם כפי שבא בהתגלות בספירות פרטיות.

[ועל פי זה יבאר הטעם שהתורה נקראת

'אדם', כמ"ש 'זאת תורת האדם', כנ"ל:]

ועל כן, אורייתא – דמחכמה נפקת²⁴ – נקראת 'אדם'³.

איתא בזהר: 'אורייתא מחכמה נפקת' (התורה יוצאת ונמשכת מבחי' החכמה), היינו דשורש ומקור התורה למעלה הוא בחמתו ית', ספירת החכמה דאצילות.

ומאחר שהחכמה נקראת 'אדם' כנ"ל, כי בה הוא תחילת ומקור הגילוי של הארת עצמותו הפשוט לרדת לציור אדם כדי להחיות את העולמות, כנ"ל, לכן גם התורה הנמשכת מבחי' החכמה נקראת 'אדם'.

וזהו 'אורייתא מתקשראה בקוב"ה'²⁵.

כיון שהתורה היא חכמתו ית' המיוחדת עם מהותו ועצמותו ית' כנ"ל – 'הוי' בחכמה' – לכן אמרו בזהר 'אורייתא מתקשראה בקוב"ה'²⁶.

הנחות צמח צדק

ב. ועיין מ"ש על זוהר ריש פרשת תולדות (קל"ד, ב), ובספר הדרת מלך (דף ע"ט, ב). ורמ"ח מצוות-עשה הם רמ"ח האברים [של האדם העליון, התורה], ושם"ה לא-תעשה שם"ה גידים. ו'גדול תלמוד שמביא לידי מעשה', כי מהמוחין נמשך האור לכל אבר, כנ"ל [וראה להלן בביאור].

בשווה. ורק הארה וזיו של הנשמה מתפשטת ממנה להחיות את הגוף. וכללות הארה זו מתגלית ושוכנת במוחין שבראש, ו"תרי"ג מיני כוחות וחיות כלולים בה. . להחיות רמ"ח אברין ושם"ה גידין שבגוף, ומהמוח נמשכת ההארה והחיות של הנשמה ומתפשטת בכל אברי הגוף להחיותן (תניא פרק נא). ונמצא שכללות החיות של האדם כבר נמצאת וכלולה במוחין שבראש. ובמוחין שבראש גופא עיקר גילוי החיות הוא בבחי' החכמה דוקא.

ועל דרך זה הוא גם בנמשל למעלה, שכללות האור האלקי של כל עשר הספירות (שהן בציור 'אדם' כביכול²²) מתגלה בספירת החכמה, ומשם נמשך אור וחיות אלקי לכל הספירות שבאצילות, ולכן ספירת החכמה נקראת 'אדם', כי בה מתגלה כללות האור האלקי שהוא בבחי' ציור אדם, כביכול, היינו שבספירת החכמה כלולות בהעלם כל הבחינות שיתגלו לאחר מכן בשאר הספירות, ונמצא שבספירת החכמה ישנו כבר (בהעלם) 'ציור' אדם שלם²³.

וזהו גם הטעם לכך שספירת החכמה נקראת בשם 'אדם הראשון', כי תחילת הירידה מעצמותו ית' הבלתי מוגדרת להתלבש (ע"י צמצומים רבים) בספירות מצויירות ומוגדרות, היינו הירידה

"שהוא בבחינת התקשרות בלבד". וכוונתו על פי המבואר לעיל שהתורה היא בבחינת 'אדם', וכדי שתומשך בחינה זו מהקב"ה בעצמו, לבוא מפשיטות גמורה לציור וגדר פרטי, הוא ע"י צמצום גדול, ולכן גם התורה מקושרת בהקב"ה, אבל אינה ממהותו ועצמותו ממש, עיי"ש.

22. כמבואר בזהר ב'פתח אליהו'.

23. ראה אור התורה עמ' א'תנו.

24. זהר חלק ב סב, א. א. פה, א. א. קכא, א.

25. זהר חלק ג עג, א.

26. בהנחת אדמור"ר האמצעי (בס' תקע"א) כתב על זה:

והנה, בחינת אדם זה נקרא אדם הגדול ואפי רברבי, כי חכמה עילאה הוא בחינת אין סוף, וכמ"ש ולתבונתו אין חקר, שהוא היודע והוא הדעה כו'.²⁷

[על פי כל זה מיושבת הקושיא דלעיל במה שנאמר בנבואת יחזקאל, 'על דמות הכסא דמות כמראה אדם' עליו מלמעלה' – כיצד יתכן לומר עליו ית' שהוא בציור אדם, הלא אין לו אפילו דמות הגוף? אלא ש'מראה אדם' קאי על בחי' חכמתו ית', כנ"ל, ולא על הקב"ה בכבודו ובעצמו, והכוונה לספירת החכמה, בה מלוש אור אין-סוף ב"ה עצמו.

וכן מובן מאמר חז"ל שהובא לעיל בענין התורה – שכל התורה כולה שמותיו של הקב"ה, היינו שהתורה מתייחסת לשמו ית', כי שרשה בחכמתו ית', וגם בחינת החכמה – הגם שהיא הספירה הכי עליונה – נחשבת הארה חיצונית בלבד לגבי עצמותו ית', ולכן נקראת התורה רק שמו של הקב"ה, כי רק הארה חיצונית ממנו ית' מתלבשת ושורה בתורה].

פרק ד

'אפי רברבי' ו'אפי זוטרי' הם שתי דרגות בתורה – באצילות ובבי"ע

והנה, בחינת 'אדם' זה [חכמה דאצילות (שורש התורה)] נקרא 'אדם הגדול', ו'אפי רברבי'.

[והטעם לזה:]

כי חכמה עילאה הוא בחינת אין סוף, וכמ"ש²⁷ ולתבונתו אין חקר."

הנהגות צמח צדק

ג. ועיין ב'ראשית חכמה' פרק א' משער היראה צ' גדול' מורה על גדלות התפשטות האור בבחינת אין-סוף כו' - וזה לשונו שם: "גדול בבחינת התפשטות כחו ואורו בנמצאים, כענין 'ועתה יגדל נא כח ה'', וכן 'בכח גדול וביד חזקה'. וכן פירשו ב'פ' שלח לך (קסא, א). ומזה נגזר 'יירא ישראל את ה'יד הגדולה', והיינו, גדולת הכח והיכולת".

בחי' חכמה עילאה דאצילות היא בלי גבול ובבחינת אין-סוף, ובה שורה ומתגלה אורו ית' הבלי גבול, כמשמעותו הפנימית של הכתוב 'ולתבונתו אין חקר' – שאי אפשר לחקור ולהבין ולתפוס את חכמתו ובינתו של הקב"ה, כי הוא בבחינת אין-סוף ממש, והוא באין ערוך לגמרי מהשגת נבראים מוגבלים.

ומטעם זה נקראת החכמה בשם 'אדם הגדול', כי הוא בתכלית הגדלות.

[ומבאר מדוע חכמה עילאה היא בחינת אין-סוף, 'אדם הגדול':]

ש'הוא היודע, והוא הדעה'²⁸ כו'.

כתב הרמב"ם שהוא ית' הוא היודע והוא המדע והוא הדעה עצמה. כלומר: שכל האדם התחתון מורכב משלשה חלקים: 'היודע' – היינו, נפש האדם המבינה את השכל; 'המדע' – כח השכל של הנפש, שעל-ידו הוא משכיל ומבין; 'היודע' – המושכל (הרעיון השכלי).

והנה, אצל בשר ודם כל אחד משלשה אלה הוא דבר בפני עצמו, אבל הקב"ה אינו מורכב ח"ו מכמה חלקים אלא הוא אחדות פשוטה, ו'הוא המדע, הוא היודע, והוא היודע' באופן שאי אפשר להפריד ביניהם כלל, ודבר זה אין ביכולת האדם להשיגו ולהבינו על בוריו (כמבואר

28. רמב"ם הל' יסודי התורה פרק ב הלכה י.

27. ע"פ ישע"י מ, כח.

עט ד **אך**, זהו התורה כמו שהיא למעלה, וכדי להיות המשכה מבחינת חכמה עילאה להתלבש בתורה דבריאה¹, צריך להיות על ידי צמצום. וזהו שאמרו רז"ל צמצם שכינתו בין בדי ארון, כי מפני שמשם הקול מדבר למשה,

ברמב"ם שם. וראה גם תניא ריש פ"ב ובארוכה בשער היחוד והאמונה פ"ז (פכ, ב ואילך)).

ולפי זה מובן מדוע החכמה דאצילות היא בבחינת אין-סוף, כי עם היות שציור אדם רחוק מאד בערכו מהקב"ה עצמו כפי שהוא פשוט בתכלית הפשיטות ולמעלה מציור אדם, מכל מקום ההארה האלקות מתלבשת בכלי החכמה באופן שהיא קשורה ומיוחדת עמו בתכלית היחוד.

אך, זהו התורה כמו שהיא למעלה.

המבואר לעיל שהתורה היא בבחי' 'אדם הגדול' (בחי' גדלות), הוא דוקא כפי שהתורה היא למעלה, בשרשה בעולם האצילות, כי חכמה עילאה דאצילות היא בבחי' אין-סוף מאחר שהקב"ה מתאחד כביכול עם בחי' החכמה.

וכדי להיות המשכה מבחינת חכמה עילאה להתלבש בתורה דבריאה², צריך להיות על-ידי צמצום.

שורש התורה הוא בחכמה עילאה דאצילות (הקשורה ומיוחדת עם הקב"ה), כנ"ל, וכדי

שהתורה תהי' מושגת לנבראים שבעולמות בי"ע, שאינם מיוחדים ממש עמו ית' אלא נבראו באופן של יש מאין, היינו להיות מציאות לעצמם ובעלי גבול ותכלית, "והרי זה צמצום עצום לגבי מהות החכמה עילאה שהיא בבחי' אין-סוף" (תקע"א ע' עט), לכן צריכה התורה לירד (כביכול) ולהתצמצם בצמצום גדול.

וכמו רב המלמד דבר-שכל לתלמיד קטן שאינו בערכו כלל ואינו יכול להשיג את עומק שכל הרב, וכדי ללמד את התלמיד, הרב צריך לצמצם ולהעלים את שכלו הגדול ולהוריד אותו לדרגת שכל התלמיד.

וכן הוא בענין ירידת אורו ית' להתלבש בתורה שלפנינו, שהוא על ידי צמצום אורו הבלי גבול כדי שיתלבש בתורה דבריאה, שהיא השורש של התורה כפי שיוורדת ונמשכת אלינו²⁹.

וזהו שאמרו רז"ל³⁰: 'צמצם שכינתו בין בדי ארון' – כי מפני שמשם הקול מדבר למשה, הוא על ידי צמצום בו'.

אמרו חז"ל שהקב"ה צמצם שכינתו בין שני בדי ארון³¹, והביאור בזה הוא על פי הנ"ל – כדי

הנחות צמח צדק

ד. שהיא התורה שלפנינו, כי תלמוד כבריאה בו' [ראה תו"א סט, ב].

וכן הוא למעלה באורו ית', דמאחר ששכל שיוורד לעולם למטה יותר, נעשה הרגש הישות והמציאות של העולם ההוא יותר, ממילא, רק דרגה נמוכה באורו ית' יכולה להתלבש בעולם זה, כי דרגת הגילוי היא לפי אופן הכלי. ולכן בעולמות שלמטה לא יכול להיות גילוי אורו ית' כמו שהוא, כי אינם כלים ראויים לזה.

30. תנחומא ויקהל ע"פ ויעש בצלאל. ובשהש"ר א, יד ע"פ אשכול הכופר.

29. ליתר ביאור: כדי ללמד סברא עמוקה לתלמיד בעל שכל טוב, אין הרב צריך לצמצם את שכלו כל כך, אבל כדי ללמד סברא זו לתלמיד קטן אשר שכלו אינו טוב כל כך, צריך הרב לצמצם ולהעלים את העמקות של הסברא באותיות פשוטות ובמשלים שונים, וככל שהתלמיד קטן יותר, נדרש צמצום עד כדי כך שרק מעט מזער מעומק סברא זו נשפע אל התלמיד – הכול בהתאם לכלי המוח ויכולת הקליטה של התלמיד.

הוא על ידי שצמצם כו', ובחינה זו נקראת כרוב, אפי זוטרי, בחינת אדם הקטן, כמשל הקטן שהגילוי במוחין שלו מצומצם יותר מבאדם הגדול.

תוכן ענין הכרובים ('אנפי זוטרי') שהיו על גבי הארון ומשם יצא הקול למשה רבינו ע"ה.

וזהו מה שאמרו חז"ל על התגלות השכינה במשכן ובמקדש: 'צמצם שכינתו בין בדי הארון', היינו שגילוי אלקות והשראת השכינה למטה בעולם העשי' הגשמי הי' על ידי צמצום עצום כדי להוריד את האור מדרגת האצילות לדרגת בי"ע].

פרק ה

'כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה' – המשכה מלמעלה על ידי העלאה מלמטה

[על פי האמור לעיל בביאור כללות ענין הכרובים – צמצום אורו ית' המתגלה בתורה להתלבש בעולמות בי"ע – יבאר את הפירוש הפנימי של הכתוב 'כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה'.

ובהקדים: ידוע אשר 'באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא', היינו שעל ידי התעוררות האדם מלמטה למעלה ממשיך המשכה מלמעלה למטה שהיא בהתאם להתעוררות זו (ולדוגמא, כאשר ההתעוררות מלמטה היא במדת החסד, הרי היא גורמת המשכה מלמעלה מבחי' חסדו של הקב"ה).

ובענינו, כדי שמבחינת 'פני אדם' המורה על חכמה עילאה דאצילות, המיוחדת עם הקב"ה בתכלית הייחוד, יומשך האור לבחינת 'פני כרוב' – היינו שתתצמצם החכמה להיות מקור להשגה בעולמות בי"ע הנבראים ומחודשים, הרי זה רק על ידי עבודת האדם למטה בדוגמת זה. ו"בכדי שיהיה בחינת צמצום אור אין סוף ב"ה כביכול . . להיות בבחי' כרוב אנפי זוטרי כו', לזה צריך להיות העלאה ממטה למעלה ג"כ [באופן כזה] שישליך האדם כל רצונותיו מנגד, ולבטל כל רצונותיו להניחם על

שקולו של הקב"ה המלמד תורה למשה רבנו יוכל לבוא בהבנה והשגה בשכלו של משה רבינו בעולם הזה הגשמי, הוצרכה התורה לבוא בצמצום גדול ('צמצם שכינתו'). ורק על ידי הצמצום הי' ביכלתו של משה רבינו לקבל את גילוי אור האלקי של דיבורו ית' שהי' יוצא מבין שני בדי הארון.

ובחינה זו נקראת 'כרוב', 'אפי זוטרי', בחינת 'אדם הקטן' [מפני שהיא בבחי' צמצום עד שהנבראים בעלי גבול מקבלים ממנה (תקע"א)]. כמשל הקטן, שהגילוי במוחין שלו מצומצם יותר מבאדם הגדול.

בחינת אורו ית' שנתצמצמה להתלבש בתורה דבריא – ואח"כ ירדה ממדריגה למדריגה עד לתורה שלפנינו – נקראת 'כרוב', 'אנפי זוטרי' דייקא, בחינת אדם הקטן (לעומת התורה בשרשה בחכמה עילאה, שם שורה אור אין-סוף ב"ה עצמו, תכלית הגדלות, הנקראת אדם הגדול). וכמשל הקטן שהמוחין שלו מצומצמים יותר מהמוחין של האדם הגדול (ולכן אינו יכול להבין ולהשכיל ענינים עמוקים ונעלים שהגדול יכול להשיג). ורק על ידי צמצום זה יכולים הנבראים המוגבלים לקבל את אורו ית' המתגלה בתורה.

לסיכום:

בחינת 'פני אדם' ('אנפי רברבי') היא בחינת אורו ית' כפי שמתלבש להאיר ב'חכמה' דאצילות, שם 'איהו וחיוהי חד' והוא היודע והוא המדע' והוא בבחינת אין סוף ('אדם הגדול'). ובחינת 'פני כרוב' ('אנפי זוטרי') הוא כפי שאור התורה נתצמצם כדי שהנבראים יוכלו לקבלו, והוא בבחינת מיעוט וצמצום ('קטנות') לגבי האור המאיר באצילות. וזהו

וזהו כרוב אחד מקצה מזה, שהוא המשכה מלמעלה למטה³¹ להיות מקור ושרש להמשכת האור בבריאה יצירה עשיה, וכרוב אחד מקצה מזה, הוא כדי להיות ירידה זו הוא על ידי אתערותא דלתתא בקריאת שמע, למסור נפשו באחד, ואהבת. והיינו, על ידי שמע ישראל להתבונן איך הוי"ה אחד,

הצד מפני רצון העליון ב"ה, וזהו בחינת הכרוב השני" (הגהות הצ"צ באור התורה).

ועל ידי שהאדם מבטל ומסלק את רצונותיו הרי הוא פועל בדוגמת זה למעלה, שהקב"ה יניח אורו ית' על הצד, כביכול, ויתלבש בבחינת 'פני כרוב', והוא ענין הצמצום לפי ערך הנבראים].

וזהו "כרוב אחד מקצה מזה", שהוא המשכה מלמעלה למטה³² להיות מקור ושרש להמשכת האור בבריאה יצירה עשיה.

מבואר לעיל (פרק ד) שהכרובים שהם בבחי' קטנות ('אנפי זוטרי') הם האור האלקי שמתגלה בעולמות בי"ע על ידי צמצום והעלם. וזהו פירוש 'כרוב אחד מקצה מזה' (היינו 'מצד אחד'), היינו המשכת אורו ית' מלמעלה למטה.

"וכרוב אחד מקצה מזה" הוא – [ש]כדי להיות ירידה זו הוא על ידי 'אתערותא דלתתא' בקריאת שמע, למסור נפשו ב'אחד'³¹, 'ואהבת'.

כדי שתהי' ההמשכה מלמעלה למטה – שאורו ית' הבלי גבול יתצמצם וירד ויומשך למטה

בעולמות בי"ע – צריכה להיות התעוררות מלמטה בהתאם להמשכה זו (כידוע שלכל המשכה הבאה מלמעלה צריך להקדים העלאה והתעוררות מלמטה שתגרום את ההמשכה). וזהו ענין הכרוב השני מקצה מזה (היינו מהצד השני), שדוקא על ידי התעוררות בני ישראל מלמטה למעלה, למסור נפשם לה' בקריאת שמע באמירת 'אחד' 'ואהבת', הרי הם גורמים להמשכת אור אין-סוף ב"ה מלמעלה למטה.

[ויבאר תוכן ענין ההתעוררות בקריאת שמע בבחי' מסירות-נפש ('למסור נפשו באחד'):

והיינו, על ידי "שמע ישראל" – להתבונן איך הוי"ה אחד".

כידוע, 'שמע' הוא מלשון הבנה³². וזה פירוש 'שמע ישראל וגו' הוי' אחד', שכל יהודי באמרו 'שמע ישראל' צריך להתבונן באחדות ה', שהקב"ה הוא המציאות האמיתית היחידה, ואין עוד מלבדו ממש, וזהו פירוש 'הוי' אחד' על פי תורת הבעל שם טוב – שלא רק שאין עוד אלקה מלבדו ית', אלא שאין עוד מציאות אמיתית מלבדו ית'.

הנחות צמח צדק

ה. ובמ"ש "מקצה השמים מוצאו כו". ושמע, היינו, בחינת תורה, עיין בזהר תרומה (קל"ז) – וזה פירוש 'מקצה השמים מוצאו', שהדרגא שהתורה 'יוצאת' ונמשכת ממנה היא 'מקצה השמים', על דרך המבואר כאן בענין 'כרוב אחד מקצה מזה'.

32. ראה רש"י מקץ מא, טו: 'תשמע, לשון הבנה והאזנה'. ובזהר (אידרא רבא) ח"ג קלח, ב: 'שמע, כלומר: הבן'.

31. מובא בזהר ובכתבי האריז"ל. וראה בארוכה ספר הערכים חב"ד ח"ח, ערך 'אחד' - 'למסור נפשו באחד'.

אני הוי' לא שנית, רק שאמר והיה העולם, כי הוא צוה ונבראו כו', וכולא קמיה כלא חשיב, ולכן, על ידי התבוננות זו, יבא למסירת נפש, להיות ועמך לא חפצתי, ולכן נקראת כנסת ישראל כלה לשון כלות הנפש, ממטה למעלה.

[והולך ומבאר תוכן ההתבוננות בענין 'הוי'

אחד' – כדי לעורר אהבת ה' בבחי' מסירות-נפש:]

"אני הוי' לא שנית"³³, רק ש'אמר והיה העולם'³⁴, כי "הוא צוה ונבראו"³⁵ כו', ו'כולא קמיה כלא חשיב'³⁶.

הפירוש הפנימי בכתוב "'אני הוי' לא שנית" הוא – שאין שום שינוי באחדותו יתברך בין קודם בריאת העולם לאחר שנברא העולם, וגם לאחר בריאת העולם "ה' אחד" ואין זולתו, כי כל העולמות כולם אינם תופסים מקום לפניו, ואין להם שום ערך וחשיבות לגביו ית'.

וכלשון רבינו בתניא (פרק כ'): "וכל מאמינים שהוא לבדו הוא, כמו שהי' קודם שנברא העולם ממש שהי' הוא לבדו, וכמ"ש אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא כו', פירוש הוא ממש בלי שום שינוי, כדכתיב: אני ה' לא שנית. כי עולם הזה וכן כל העולמות העליונים אינם פועלים שום שינוי באחדותו ית' בהבראם מאין ליש, שכמו שהי' הוא לבדו הוא יחיד ומיוחד קודם הבראם, כן הוא לבדו הוא יחיד ומיוחד אחר שבראם, משום דכולא קמי' כלא חשיב וכאין ואפס ממש".

והסיבה לכך שאין העולמות תופסים מקום כלל לגביו ית' היא מפני שהבריאה היא ע"י ציווי ואמירת הקב"ה בלבד, ולגבי הקב"ה עצמו אין כל חשיבות וערך לבריאה שע"י דיבורו ית' [וכמו

באדם התחתון שהדיבור הוא ענין חיצוני בלבד שאין לו ערך וחשיבות לגבי עצם מהות האדם]. ולכן כל העולמות הם כאין ממש נגדו יתברך, ובריתם והתהוותם אינה פועלת שום שינוי באחדותו יתברך (כמבאר בתניא פרק כ' וכ"א).

וזה שאמרו בזוהר ד'כולא קמי' כלא חשיב', שכל הבריאה כולה אינה חשובה ואינה תופסת מקום כלל לפניו ית' וכאילו איננה (כמו שהוא למעלה מבחינת אותיות הדיבור שעל ידם נברא העולם).

לסיכום:

תוכן ההתבוננות בקריאת שמע הוא שכל העולמות והנבראים בטלים לגמרי אליו ית', ולגביו כאילו אינם קיימים כלל. וזהו ענין אחדותו ית' האמיתית, שאין עוד מציאות אמיתית מלבדו, והוא ית' הוא אחד ממש ואין שום דבר אחר, מלבד האלקות, הקיים כמציאות עצמאית].

ולכן, על ידי התבוננות זו, יבא למסירת נפש, להיות "ועמך לא חפצתי"³⁷.

על ידי ההתבוננות שלכל העולמות אין שום חשיבות יומשך 'רצוא' ותשוקה אליו ית' ממש, ליכלל וליבטל בו ית', כי בהתבוננות זו האדם בא לידי הכרה שכל העולמות הם כלא חשיב ממש לגביו ית', ומתעוררת בלבו תשוקה עצומה לעלות וליכלל בו ית' עצמו, מאחר שהוא לבדו המציאות האמיתית.

36. זהר חלק א יא, ב.

37. תהלים עג, כה.

33. מלאכי ג, ו.

34. נוסח תפלת 'ברוך שאמר'.

35. תהלים קמח, ה.

וזהו בחינת הכרוב מקצה מזה, לעלות מבריא יצירה עשיה ליכלל באור אין סוף, לאסתכלא ביקרא דמלכא, וזהו עינינו נשואות אל ה', ועל ידי זה כמים הפנים נמשך מלמעלה גם כן עיני ה' אלקיך בה כו'. וזהו ועשית

ענין 'למסור נפשו באחד'.

וזה גם התוכן הפנימי בכתוב 'מי לי בשמים,

ועמך לא חפצתי' כו':

גן עדן נק' בשם 'עמך', כי הוא טפל ובטל אליו ית' ממש, וכוונת הכתוב היא שאפילו במדריגת ג"ע העליון, מקור החיים והתענוגים – לא חפצתי, כי גם מדריגה עליונה זו היא רק 'עמך' – טפל ובטל לגבי מהותו ועצמותו ית' ממש, וכל חפצו ורצונו הוא בהקב"ה עצמו, היינו במהותו ועצמותו ית' שהוא המציאות האמיתית היחידה.³⁸

ולכן נקראת כנסת ישראל 'כלה' – לשון 'כלות הנפש',³⁹ ממשטה למעלה.

הסיבה הפנימית לכך שכנסת ישראל נקראת 'כלה' – לגבי הקב"ה שהוא ה'חתן' – היא כי 'כלה' היא מלשון 'כלות הנפש', ועל ידי ההתבוננות בענין 'הוי' אחד' מגיעים בני ישראל לאהבה בבחי' 'כלות הנפש', היינו אהבה גדולה ועצומה כל כך עד שעומדים בתשוקה ליכלל וליבטל באור אין-סוף ב"ה עצמו, ולהניח את כל רצונותיהם על הצד, ולהיות בלתי לה' לבדו (והוא

וזהו בחינת 'הכרוב מקצה מזה' – היינו מהקצה השני] – לעלות מבריא יצירה עשיה ליכלל באור אין-סוף, 'לאסתכלא ביקרא דמלכא'.⁴⁰

בחינת הכרוב השני מקצה מזה קאי על כנסת ישראל כפי שבנ"י נמשכים אליו ית' באהבה גדולה ועצומה ליכלל באור-אין-סוף ב"ה ממש, עד 'לאסתכלא ביקרא דמלכא' – להסתכל ביקרו וכבודו של המלך.⁴¹

וזהו "עינינו נשואות אל ה'".

על פי האמור לעיל יובן הפירוש הפנימי בכתוב 'עינינו נשואות אל ה' – שעל ידי ההתבוננות באחדותו ית' מגיעים למסירת-נפש וכלות הנפש אליו ית' מלמטה למעלה – 'לאסתכלא ביקרא דמלכא'.

ועל-ידי-זה "כמים הפנים [לפנים, כן לב האדם לאדם]"⁴² – נמשך מלמעלה גם כן "עיני ה' אלקיך בה כו".⁴³

הנהגות צמח צדק

ו. ונק' 'שמור' לנזקא, עיין מה שנתבאר לעיל בד"ה 'זכור את יום' כו' [תו"א סט, ג].

אור אין סוף ב"ה – הרי זה בחינת ההסתכלות ביקרא דמלכא, שהוא ענין הסתכלות שכלו האלקית ביוקר ומעלת האור האלקי, ויקר תפארת גדולתו ורוממותו כו', אשר כל חושיו מתבטלים בהסתכלות זאת, שאינו מרגיש את עצמו כו', ויש בחינת תענוג גדול בהסתכלות זאת, והוא ענין עריכות ומתיקות ותענוג הנפש, שמתענג על האלקות, וכמו שכתוב 'אז תתענג על הוי"ה' כו'. אבל הוא עריכות ותענוג פנימי ועצמי, שכל עצמותו מתבטל בתענוג זה, עד שיכול להיות כלות הנפש ממש כו".

42. ע"פ תהלים קכג, ב.

43. משלי כו, יט.

44. דברים יא, יב.

38. כפתגם הידוע של אדמו"ר הזקן (שהי' נשמע ממנו בעת דביקותו – דרך מצותיך שרש מצות התפלה): "איך וויל גארנישט, איך וויל ניט דיין גן עדן, ניט דיין עזה", איך וויל מער ניט ווי דין אליין" [איני חפץ בשום דבר, אינני רוצה את הגן-עדן שלך, ולא את העולם-הבא שלך, אינני רוצה אלא אותך בעצמך].

39. ראה לקו"ת שה"ש א, א (המובא לקמן במאמר).

40. זהו חלק ב רמז, ב. ח"א קצט, א. לח, ב. ח"ג יג, א. וראה לקו"ת שה"ש מא, ד. תו"א ויחי מז, ג.

41. להעיר מלשון אדמו"ר הרש"ב (קונטרס התפלה פרק א'): "כל התבוננות טובה ואמיתית בפרטי ענין אלקי באיזה ענין שיהי', ובפרט בענין גדולתו ורוממותו והפלות

שנים כרובים כו', מן הכפורת תעשו את הכרובים הוא בחינת סובב כל עלמין, שמקיף לשניהם בשוה".

נתבאר לעיל כי ענין הכרובים הוא שיורד אור העליון של חכמה דאצילות ומתלבש בחכמה מצומצמת של "פני כרוב" ע"י אתערותא דלתתא שהאדם עולה מלמטה למעלה לצאת מגדריו ולהיכלל באור אין סוף.

אך לכאורה "הם ב' הפכים, שזה טבעו מלמעלה למטה וזה טבעו מלמטה למעלה, כדוגמת מים ואש שהם ב' הפכים בתכלית, ואם כן האיך יכולים להתחבר" יחד (לקו"ת ד"ה כי על כבוד חופה, צוין בהגהת הצ"צ כאן).

ועל זה נאמר "מן הכפורת תעשו את הכרובים", היינו שעל ידי הכפורת המורה על בחינת 'סובב כל עלמין' יכולים להתחבר ב' הכרובים אף שהם הפכים מצד טבעם. "היינו בבחינת ז"א ונוקבא ('מלכות') דאצילות. דהגם שהם ב' הפכים ממש . . מכל מקום המה מתחברים יחד על ידי בחינת אור המקיף עליהם, להיותו מבחינה ומדרגה הגבוה משניהם יחד". "מפני שבא עליהם בחינת אור האלקי הגבוה מאד נעלה משניהם יחד, שאז מתבטלים ממציאיותם ואינם ב' הפכים כלל, מפני שאינם ב' הפכים אלא כשכל אחד ואחד על מקומו בהתפשטות איזה מציאות" (סידור עם דא"ח ביאור לד"ה כי על כבוד הנ"ל)⁴⁶.

הנהות צמח צדק

ז. ועיין מ"ש על פסוק 'שיר השירים', מענין: פירוש 'חתן' ו'כלה'. ועל פסוק 'לבתני'. ועיין בזה פרשת בלק דף קפ"ה, ענין: 'דאועירת גרמה' כו'. ח. וכמו שנתבאר לעיל שאור אין-סוף ב"ה הוא למעלה מעלה אפילו מבחינת חכמה עילאה, וכל שכן מבחינת 'כרובים' ו'אפי זוטרי'. ועיין מ"ש על פסוק 'כי על כבוד חופה' [לקו"ת שה"ש מז, ב], ענין ב' בחינות 'כבוד', ו'חופה' ומקיף שעליהם. וזהו ענין ב' הכרובים, והכפורת.

"כמו שכדמות וצורת הפנים שהאדם מראה במים, כן נראה לו שם במים אותה צורה עצמה. ככה ממש לב האדם הנאמן באהבתו לאיש אחר, הרי האהבה זו מעוררת אהבה בלב חבירו אליו ג"כ להיות אוהבים נאמנים זה לזה, בפרט כשרואה אהבת חבירו אליו" (תניא פרק מו).

ובעניננו: כאשר האדם מעורר בנפשו אהבה רבה ותשוקה לצאת מגדריו המציאות שלו ולהיכלל בו יתברך הבלתי מוגבל, הרי "כמים הפנים לפנים" נפעלת המשכה בדוגמה זו גם בו יתברך, כביכול, לבא מבחינת בלתי בעל גבול וגדר להאיר בבחי' 'פני אדם' מוגדרים, ואחר כך להתצמצם עוד עד לבחי' 'פני כרוב', שהוא כשכל התינוק לגבי חכמתו ית' שבבחי' 'פני אדם'.

וזהו "ועשית שנים כרובים כו".⁴⁷

על פי הנ"ל יובן הטעם שהיו שני כרובים דוקא – כרוב האחד הוא המשכה מלמעלה למטה וכרוב השני הוא ההעלאה מלטה למעלה.

[וממשיך לבאר המשך הכתוב בענין הכרובים:]

"מן הכפורת תעשו את הכרובים"⁴⁸ – הוא בחינת 'סובב כל עלמין', שמקיף לשניהם בשוה".

46. בלקו"ת (ד"ה כי על כל כבוד) שם מבאר עוד, שגם

45. שמות כה, יח.

והנה, כתיב והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה כו', ואיתא בזהר פרשת אחרי (דף נט, עא), ובויוחי (דף רכה, סוף עב) תלת זימנין ביומא כו' אינון מגרמייהו סלקין גרפייהו כו', ופירש הרמ"ז שם, דהיינו בשעת ג' תפלות שבכל יום, דהיינו שבכל עת התפילה מג' תפילות הנ"ל, הם עולים מבריאה יצירה עשיה למעלה באצילות. וזהו סלקין גרפייהו, שהוא על ידי התעוררות האהבה

פרק ו

ביאור ענין כנפי הכרובים – עליית הכרובים
לאצילות ע"י עבודת התפלה

והנה, כתיב⁴⁷ "והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה כו"⁴⁸.

לפי פשוטו הכתוב אומר שלכרובים היו כנפיים פרושים למעלה, פני הכרובים היו זה מול זה ושניהם היו לכיוון הכפורת באמצע.

ואיתא בזהר פרשת אחרי (דף נ"ט, ע"א), וב[פרשת] ויחי (דף רכ"ח, סוף ע"ב): 'תלת זימנין ביומא כו' אינון מגרמייהו סלקין גרפייהו' כו'.

וזה לשון הזהר שם (כפ' ויחי): "פתח [רבי אלעזר] ואמר: 'כי הכרובים פורשים כנפים אל מקום הארון' וגו' תא חזי, כרובים באת ובניסא הוו קיימי [- בא וראה, הכרובים באות ובנס היו עומדים], תלת זמנין ביומא הוו פרשי גרפייהו וסככי על ארונא לתתא [- שלש פעמים ביום היו פורשים את כנפיהם וסוככים על הארון שלמטה], דכתיב: 'פורשי כנפים', 'פורשי' [כנפיים] לא כתיב [- שפירושו שכך עשאוּם מתחילתם, להיות כנפיהם פרושות תמיד], אלא 'פורשי' [- שפירושו שהכרובים היו פורשים כנפיהם מעצמם, בדעת ובחכמה ובדרך נס]".

כלות הנפש של האדם - שהיא האתערותא דלתתא של כנסת ישראל הגורמת לאתערותא דלעילא, להמשיך מחכמה עילאה לירד לז"א - היא מבחינת 'סובב' ו'מקיף', כי אהבה גדולה זו בכללות הנפש אל ה' אין נפש האדם יכולה להכיל בקרבה, והיא בבחינת 'מקיף' על כלי הלב. ולכן היא גורמת

ופירש הרמ"ז שם: דהיינו, בשעת ג' תפלות שבכל יום.

[ומבאר תוכן ענין פרישת כנפיים של

הכרובים:]

דהיינו: שבכל עת התפילה מג' תפילות הנ"ל הם עולים מבריאה יצירה עשיה למעלה באצילות, וזהו 'סלקין גרפייהו' [- פורשים כנפיהם למעלה].

כלומר:

מבואר לעיל שענין הכרובים (אנפי זוטרי) הוא המשכת אור אין סוף למטה על ידי צמצומים רבים להתלבש בחכמה דבי"ע, ושלש פעמים ביום, באמצעות שלש התפלות שמתפללים בני ישראל, עולים בחי' הכרובים למעלה מעלה, לקבל אור אין סוף מבחי' חכמה דאצילות. "כי לאחר צמצום הכרובים להאיר אור החכמה למטה לנבראים בעלי גבול, עולין אחר כך ג' פעמים ביום לקבל מבחי' חכמה עילאה (אנפי רבירי הנ"ל), וחוזרין ויורדין להשפיע למטה בבי"ע . ואם לא הי' עולין הכרובים לקבל מאנפי רבירי, לא הי' ביכולתם להשפיע למטה" (הנחת אדמו"ר האמצעי).

אתערותא דלעילא דוגמתה, להמשיך מבחינת 'סובב כל עלמין', ועל ידו מתבטלים ההפכים של ז"א ומלכות ממציאותן, ויכולים להתחבר היפך טבעם.

47. שמות כה, כ.

48. קטע מכאן מובא בהמשך יונתי תר"ם כרך ב ע' תצ.

ויראה שבישראל, שאהבה ויראה נקראים גרפין לפרחא לעילא^ט, ואז נקראים אדם הגדול ואפי רברבי, כיון שעולים לאצילות, אשר איהו וחיוהי וגרמוהי חד בהון, ולכן תפלה הוא לשון חיבור כמו נפתולי נפתלתי, ובלשון המשנה התופל כלי חרס, שמתחברים במקורם שבעולם האצילות, וכן בעבודת ה' פ א

למטה באהבה ויראה), הם נקראים 'אדם הגדול', ו'אפי רברבי' (ולא בשם 'כרובים' שהוא 'אדם הקטן' ו'אנפי זוטרי'), כי בעולם האצילות אור אין-סוף ב"ה מתאחד עם עשר הספירות. וכן"ל, שבאצילות 'איהו וחיוהי וגרמוהי חד בהון' – אור אין-סוף ב"ה והאורות הנאצלים מאתו ית' להתלבש בכלים של הספירות, וגם הכלים עצמם, כולא חד.

ולכן בעת התפלה הכרובים (שברוך כלל הם בבחי' קטנות) נעשים בבחי' גדלות, כי מאירה בהם הארת אור אין-סוף ב"ה המאירה בעולם האצילות, שהיא למעלה מבחי' 'אנפי זוטרי' ו'פני כרוב' המאיר בעולמות ב"ע, שם האור מצומצם לפי ערך הנבראים.

ולכן, 'תפלה' הוא לשון חיבור⁵² – כמו "נפתולי נפתלתי"⁵³, ובלשון המשנה⁵⁴: 'התופל כלי חרס' – שמתחברים במקורם שבעולם האצילות.

הנהגות צמח צדק

ט. ועיין מ"ש הרמ"ז פרישת אחרי שם, מענין "בכנפיהם" [הובא באוה"ת פ' קרח ע' תשיג. ונתבאר בארוכה בהמשך יונתי תר"ם]. ועיין בזהר פרישת בלק (דף ר"ד, ע"ב): 'נהורא קדמא בוי, כנפים עילאין', ונהורא קדמא הוא 'רב חסד'. ובעבודת ה' היא 'אהבה רבה' שלמעלה מהשכל. ועיין מה שנתבאר לעיל פרישת יתרו, בענין 'האבות הן הן המרכבה'. וזהו ענין ש'הכרובים סוככים בכנפיהם על הכפורת', שבו הלוחות והתורה [ראה אוה"ת כאן ע' א'תנו ביאור ענין זה שהוא מלשון סכך ומקיף. עיין שם. ובאוה"ת שה"ש ע' שיב].

ורחימו הם מעלים אותן למקום שיתגלה בו הרצון אור אין סוף ברוך הוא".
51. תיקוני זהר (בהקדמה) ג, ב.
52. ראה גם אוה"ת וישב כרך ה תתסח, א.
53. בראשית ל, ח.
54. כלים ג, ה. וראה תיקוני זהר תיקון מט: "אית טפל בט", ואית תפל בת". וראה רש"י בראשית ל, ח.

[והטעם שעלי' זו היא דוקא בשעת

התפלה:]

שהוא על ידי התעוררות האהבה ויראה שבישראל, שאהבה ויראה נקראים 'גרפין'⁴⁹ לפרחא לעילא^ט.

הכרובים עולים לאצילות בשעת התפלות של בני ישראל למטה, כי בשעת התפילה מתעוררים בני ישראל באהבה ויראה להקב"ה, ואהבה ויראה נקראים בזוהר 'גרפין לפרחא לעילא' (-) כנפיים לפרוח למעלה). כדאיתא בתיקונים: 'דבלא דחילו ורחימו לא יכלא לסלקא ולמיקם קדם ה' (-) בלי יראה ואהבה לא יכולים [התורה והמצוות] לעלות ולעמוד לפני ה'".⁵⁰

ואז [בשעת התפלה] נקראים [הכרובים] 'אדם הגדול' ו'אפי רברבי, כיון שעולים לאצילות, אשר [שם] 'איהו וחיוהי וגרמוהי חד בהון'⁵¹.

בעת התפלה, כאשר הכרובים עולים למעלה לעולם האצילות (על ידי התעוררות בני ישראל

49. ראה תניא פרק מ'. פרק מ"א.

50. הטעם שדוקא אהבה ויראה הן בחי' 'גרפין' להעלות התורה והמצוות למעלה, מבואר בתניא פרק ל"ח. עיי"ש.

ועיין שם בפרק מ': "כי כמו שכנפי העוף אינם עיקר העוף. רק משמשים לראשו וגופו למפרח בהון, וכך על דרך משל התורה ומצוות הן עיקר היחוד העליון. והדחילו

היא התקשרות ודביקות הנפש בשרשה^א, ולכן יש להכרובים כנפים לעופף למעלה לאצילות כו', ועל ידי זה פניהם איש אל אחיו, ששם הם מיוחדים פנים בפנים, וכמו במתן תורה דכתיב פנים בפנים דבר ה'^ב, ולכן נקראים

ולכן יש להכרובים כנפים [כדי] לעופף למעלה לאצילות כו'.

וזהו הטעם הפנימי מדוע יש לכרובים כנפיים, כי על ידי כנפיים ניתן לעלות ולעוף למעלה, ופרישת הכנפיים של הכרובים למעלה מורה על עלייתם למעלה בעולם האצילות. ועלי' זו היא על ידי עליית הארת נשמות ישראל שבגוף להתחבר לשורש הנשמה שלמעלה באצילות שאינו מלוכש בגוף, ועל ידי זה נפעל דוגמתו למעלה, שעולים הכרובים מירידתם בבי"ע לקבל מבחי' 'פני אדם' שבאצילות.

[ועל פי זה יבאר עוד האמור בתורה בענין

[הכרובים:]

ועל ידי זה [שעולים לאצילות] "פניהם איש אל אחיו" – ששם הם מיוחדים פנים בפנים.

בהמשך הכתוב 'והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה' נאמר 'ופניהם איש אל אחיו', ומשמעות הכתוב היא שענין 'ופניהם איש אל אחיו' בא כתוצאה מזה שכנפי הכרובים היו פרושים למעלה. והדבר יובן על פי האמור לעיל שפרישת כנפי הכרובים היא ענין עלייתם למעלה לעולם האצילות, באמצעות התפלות של בני ישראל. וכאשר בחי' הכרובים עולים לדרגת האצילות, אזי 'פניהם איש אל אחיו', היינו ששני הכרובים מיוחדים שם פנים בפנים, כי לגבי גילוי האור האלקי המאיר בבחי' חכמה דאצילות (ד'איהו וחיוהי חד') הם מתאחדים כאחד, כיון שלגבי מדרגת 'פני אדם דאצילות' אין חילוק בין

וכן בעבודת ה' [עבודת התפלה] היא התקשרות ודביקות הנפש בשרשה^א.

על פי זה יבואר הטעם ש'תפלה' הוא לשון חיבור (כמפורש בקרא 'נפתולי אלקים נפתלתי', שהוא מלשון חיבור והתקשרות, ובלשון המשנה מצינו: 'התופל כלי חרס', היינו מחבר חתיכות של חרס יחד לעשות כלי שלם), כי על ידי התעוררות בני ישראל באהבה ויראה בשעת התפלה עולים הכרובים למעלה ומתחברים במקורם בעולם האצילות.

וכן בעבודת התפלה של כל אחד מישראל, שענינה הוא חיבור והתקשרות, כי על ידי התעוררות בני ישראל באהבה ויראה בתפלה, נפש האדם מתחברת ומתקשרת בשרשה למעלה.

[ביאור הענין (מלקוטי תורה שיר השירים ד"ה יונתי,

צוין בהגהת הצמח צדק כאן):

לא כל הנשמה מתלבשת בגוף האדם, ומה שמתלבש בגוף הוא רק הארת הנשמה היורדת ממדרגה למדרגה בכדי "להיות בבחינת יש והתחלקות שכל ומדות ושאר כחות הנפש . . והיינו כשהיא בהשתלשלות המדרגות להיות מלוכשת בגוף", אבל חלק הנשמה הנשאר למעלה ואינו מתלבש בגוף הוא "בבחינת אין . . בבחינת יחוד במאצילה ב"ה".

ועבודת התפלה היא סולם מוצב ארצה שעל ידה "מקור בחינת הנשמה שלמעלה . . בחינת 'אין' שהיא מיוחדת במאצילה ב"ה יהיה . . בגילוי בנפש האדם המלוכש בגוף".

הנחות צמח צדק

י. וכמ"ש בד"ה 'יונתי' [לקו"ת שה"ש טז, ד]. יא. עיין ענין זה בד"ה 'ואהיה אצלו אמן' [לקו"ת פ' במדבר].

אחים. וזהו למען אחי ורעי אדברה נא שלום, שלום היינו חיבור והתקשרות ב' הכרובים כו'⁵⁵, ולכן היו אז חכמים גדולים, ונבואה ורוח הקדש בישראל.

מהחכמה דאצילות למדות דאצילות. ו'כנסת ישראל' היא מקור נשמות ישראל, בחי' 'מלכות' דאצילות שעומדת תמיד בבחי' עלי' והשתוקקות להידבק ולהיכלל במקורה ושרשה למעלה באצילות. ושתי בחינות אלו – ז"א ומלכות – הן הן בחי' שני הכרובים, 'כרוב אחד מקצה מזה', היינו בחי' ז"א שהוא ענין ההמשכה למעלה למטה, ו'כרוב אחד מקצה מזה', היינו בחי' המלכות שהוא ענין ההעלאה למטה למעלה, ובעלייתן לבחי' החכמה דאצילות על ידי התפלות שבכל יום ויום נקראים 'אחים' זה לזה, כי שניהם מקבלים יחד מבחי' חכמה דאצילות.

וזהו 'למען אחי ורעי אדברה נא שלום', 'שלום' היינו חיבור והתקשרות ב' הכרובים כו'⁵⁶.

בכתוב המובא בתחילת המאמר נאמר 'למען אחי ורעי אדברה נא שלום', ומזכיר בכתוב 'שלום' ו'אחים' דוקא, כי ענין השלום הוא התקשרות והתחברות ב' הפכים, וזהו גם ענין האחים, ששני אחים מחולקים זה מזה מתחברים יחד ונעשים שוים במעלתם ובמדרגתם, ושניהם מקבלים בשווה מבחי' החכמה דאצילות ('פני אדם' העליון).

ולכן, היו אז [בזמן המקדש] חכמים גדולים ונבואה ורוח הקדש בישראל.

הנהגות צמח צדק

יב. ועיין מ"ש הרמ"ז פרישת אחרי על הוזהר (דף נ"ט, ע"ב): 'והנה נקראים אחים כו' דהיינו, שכנסת ישראל מקבלת מוחין מחכמה ובינה עילאין צ שהם בחינת 'אדם הגדול' כנ"ל צ שלא על ידי התלבשות בבחינת 'כרוב' ו'זעיר אנפין' כו' - וזה לשון הרמ"ז שם: "והנה, נקראים אחים כאשר הם שווין בקומתן, שמלכות נבנית על ידי 'אבא ואימא', ולא על ידי זעיר אנפין כו', והם משגיחים אפין באפין, אז הוא תכלית ההצלחה". ועיין ב'עין חיים' שער ל"ה פרק ב': 'המדרגה הששית' כו'.

ה'כרוב' העליון המורה על המשכת וירידת האור האלקי מלמעלה למטה להתקבל בנבראים, ובין הכרוב התחתון המורה על עליית הנבראים מלמטה למעלה לקבל אור זה, כי לגבי דרגת חכמה דאצילות ב' הבחינות שוות ולא נרגשת מעלת בחינה אחת על השני'.

וכמו במתן תורה דכתיב⁵⁵ "פנים בפנים דבר ה'" [עמכם]⁵⁶.

במתן תורה כתיב 'פנים בפנים דיבר ה' עמכם', "פירוש פני אדם העליון – אדם הגדול דחכמה עילאה, עם אדם תתאה דכנסת ישראל, וכמו שכתוב 'ופניהם איש אל אחיו', ופירוש פני"ם הוא בחי' הפנימיות של החפץ והתשוקה, בין מלמעלה למטה בין מלמטה למעלה". "פנים מלמטה בחי' חפץ ותשוקה מפנימיות הלב, ופנים מלמעלה הוא גילוי פנימיות אלקותו ית'" (ס' תקע"א).

ולכן נקראים 'אחים'⁵⁶.

כאשר הכרובים מחוברים זה לזה ('ופניהם איש אל אחיו') על ידי עלייתם לבחי' חכמה דאצילות, נקראים בני ישראל 'אחים' להקב"ה.

ביאור הענין:

מבואר בקבלה דהקב"ה הוא בחי' 'זעיר אנפין' דאצילות, והוא ענין ירידת והמשכת האור

אבל משחרב בית המקדש ונגנזו הכרובים, (שנסתלקה בחינת ההארה מאצילות הנקראת אפי זוטרי, שהיה מאיר למטה ממש בעשיה לשרשו ומקורו באצילות). וזהו שאמרו בגמרא (ר"ה דף לא) ומכרוב לכרוב כו'. ולכן זאת היא בקשת כנסת ישראל, מי יתנך כאח לי, כמו שהיה בזמן בית המקדש שהיו בבחינת אחים וגם פניהם איש אל אחיו. והיינו, על ידי עסק התורה".

פרק ז

בזמן הגלות נעשים ישראל בבחי' 'אחים' להקב"ה
ע"י עסק התורה

[המבואר לעיל בענין עליית הכרובים למעלה בעת התפלה, להיות בבחינת 'פניהם איש אל אחיו' הוא דוקא בזמן בית המקדש, שאז היו הכרובים בבית המקדש:]

אבל משחרב בית המקדש ונגנזו הכרובים.

(שנסתלקה בחינת ההארה מאצילות – הנקראת 'אפי זוטרי', שהיה מאיר למטה ממש בעשיה – לשרשו ומקורו באצילות).

בחי' הכרובים מורה על הארת חכמה עילאה כפי שבאה בהתלבשות ב'פני כרוב', היינוכדי להאיר בעולמות ב"ע, כדי שגם הנבראים ישיגו אותה, כנ"ל. ולאחר חורבן בית ראשון נסתלקה בחי' זו למקומה ושרשה באצילות, ומאז "לא חזרו בחינות אלו להתלבש בעשי"עוד בעשיה גשמית (ובכרובים גשמיים).אף בבית שני כי נגנזו הכרובים אלא רק בפנימיות העולמות ע"י עסק התורה" (כ"ק אדמו"ר הזקן בביאור לענין הכרובים שכתו"א כאן), ומשחרב בית המקדש אין ביכולתה של כנסת ישראל לקבל מבחי' החכמה דאצילות בלא ממוצע כמו בזמן המקדש.

וזהו שאמרו בגמרא (ר"ה דף לא): 'ומכרוב לכרוב' כו'.

איתא בגמרא: "אמר ר' יוחנן, עשר מסעות נסעה שכינה (להסתלק מעל ישראל מעט מעט כשחטאו (רש"י)). . ומכרוב לכרוב". היינו שאחד השלבים של הסתלקות השכינה מלמטה למעלה הי' 'מכרוב לכרוב', ועל פי פנימיות הענינים היינו שבחינת ההארה האלקית ד'פני כרוב' שבאצילות שהיתה מאירה למטה בעשי' בכרובים הגשמיים – נסתלקה לשרשה ומקורה באצילות.

ולכן, זאת היא בקשת כנסת ישראל: "מי יתנך כאח לי", כמו שהיה בזמן בית המקדש, שהיו בבחינת 'אחים' – וגם [היו] "פניהם איש אל אחיו".

כלומר:

כנסת ישראל מבקשת שהחיבור והיחוד שלה עם הקב"ה יהי' כדוגמת היחוד והקירוב של שני אחים, כמו שהי' בזמן בית המקדש, כמבואר לעיל. וכמו שנאמר על הכרובים 'ופניהם איש אל אחיו', וזו היתה השתקפות גשמית של היחוד הפנימי בין בחי' כנסת ישראל (ספירת ה'מלכות') והקב"ה (בחי' 'זעיר אנפין'). וכנסת ישראל מבקשת שגם עכשיו, בזמן שאין בית המקדש קיים, יהי' היחוד שלה עם הקב"ה בדרגה זו.

[ומבאר כיצד גם בזמן הזה יכולים לפעול

החיבור והיחוד של הקב"ה וכנסת ישראל על

דרך ומעין מה שהי' בזמן בית המקדש:]

והיינו, על ידי עסק התורה".

הנחות צמח צדק

יג. וכמאמר רז"ל [ברכות ח, א]: 'משחרב בית המקדש אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה'. עיין תניא פרק

וזהו יונק שדי אמי, שהוא בחינת תורה שבעל פה, שהוא בחינת גילוי חכמתו ורצונו ית' ממש⁵⁷. וזהו שנקראת התורה חלב, כמ"ש לכו שברו בו' יין וחלב, (כמו שעל דרך משל הולד בלידתו הוא בתכלית הקטנות, ועל ידי יניקתו חלב האם מתגדלים אבריו, וגם נשלמו בו מוחין דיניקה, שלכן מתחיל לדבר ולילך

כידוע, יש לתורה כמה שמות וכינויים, כגון: לחם, מים, שמן וכו', ואחד השמות שהתורה נקראת בהן הוא 'חלב'. וכמ"ש "הוי כל צמא לכו למים, ואשר אין לו כסף לכו שברו ואכלו, ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב". וקאי על התורה⁵⁸.

והטעם שהתורה נקראת חלב הוא, כי כמו שהתינוק בקטנותו יונק חלב משדי אמו ועל ידי זה הוא מתגדל, כך על ידי התורה האדם מקבל מחכמתו ובינתו של הקב"ה, ועל ידי זה נשמתו מתגדלת ומתעלה, כדלקמן.

[ומבאר בפרטיות יותר מדוע התורה נמשלה לחלב, ובזה יובן הכתוב "יונק שדי אמי":]

(כמו שעל דרך משל הולד – בלידתו הוא בתכלית הקטנות, ועל ידי יניקתו חלב האם מתגדלים אבריו, וגם נשלמו בו מוחין דיניקה, שלכן מתחיל לדבר ולילך בו).

הנהגות צמח צדק

נ"ג [שם נתבאר ענין זה בארוכה]. ועיין מה שנתבאר לעיל בד"ה 'דני ושמחי', מענין פירוש 'לא זו מחבבה עד שקראה אחותי'. יד. והרי, אם כן, האדם המשיג ההלכה [בתורה שבעל-פה] תופס ומשיג חכמתו ית' ממש, אשר 'הוא הודיע והוא הדעה' בו' – כלומר: ש'תופס' בהקב"ה ממש שמאוחד עם חכמתו, כנ"ל. לכן, נקראים על-ידיהו בחינת 'אחים' [להקב"ה, בחינת ז"א דאצילות], [משום] שמקבלים שניהם [- ז"א ומלכות] ממקור אחד, שהוא מבחינת חכמה ובינה עילאין, דכמו שזעיר-אנפין מקבל מוחין מ'אבא ואימא', כך העוסק בתורה משיג בחינת חכמתו ובינתו ית'.

כסף. וממשיך הכתוב לכו וקנו דבר מאכל ואכלו, ועל דברי התורה הכתוב מדבר, וחזור ומפרש לכו שברו, תקנו בלא כסף ובלא מחיר כלל, שבלי מתן דמים תוכלו לקנות יין וחלב – כל ענייני חכמת התורה תוכלו ללמוד גם זולת מחיר כסף (ע"פ מצו"ד).

התורה היא בחי' חכמתו ית', כנ"ל, ולכן האדם העוסק בתורה מתדבק ומתחבר בבחי' חכמתו ית' שבאצילות, ונקרא 'אח' להקב"ה, כדלקמן.

[והולך ומבאר המושך הכתוב ד'מי יתנך כאח לי:]

וזהו "יונק שדי אמי" – שהוא בחינת תורה שבעל-פה, שהוא בחינת גילוי חכמתו ורצונו ית' ממש⁵⁷.

התורה היא גילוי חכמתו של הקב"ה ממש, וכאשר האדם עוסק בתורה הרי הוא מתדבק ומתאחד בחכמתו של הקב"ה כפי שהוא בבחינת 'פני אדם' שבאצילות. ואז הוא נקרא 'אח' להקב"ה (בחי' ז"א דאצילות), כי שניהם (בחי' ז"א דאצילות והאדם העוסק בתורה) יונקים ומקבלים מחכמתו ית' שבאצילות (ע"פ הגהות הצ"צ).

וזהו שנקראת התורה 'חלב', כמ"ש⁵⁷ "לכו שברו בו' יין וחלב".

57. ישע"י נה, א.

58. פירוש הפסוק לפי פשוטו הוא: כל צמא מחסרון המים, לכו אל המים לרוות צמאונכם, ואף אם אין לו כסף לקנות המים, כי בחינם ימצא המים. ורצה לומר: התאב לדבר ה', ילך אל הנביא לשמוע דבר ה' מבלי לתת

כו', וכך הנשמות קודם בואן לעולם הזה היו תחלה בבחינת עיבור בבחינת מלכות, אימא תתאה. וזהו חי ה' אשר עמדתי לפניו, וירידת הנשמה משם בבריאה יצירה עשיה להתלבש בגוף נקראת בשם לידה. וזהו אני היום ילדתיך, והתורה שלומד בעולם הזה נקראת חלב, שמגדיל בחינת רמ"ח אברי הנשמה, שהם ט' ספירות, ט' פעמים ט' כו', כמ"ש על פסוק חכלילי כו').

לעולם הזה, שעמדה לפני ה' (כביכול), בבחי' 'עיבור' במלכות דאצילות.

וירידת הנשמה מבחי' מלכות דאצילות להיות נשמה פרטית השייכת להתלבש בגוף פרטי נקראת בשם 'לידה'. וזהו תוכן הכתוב 'אני היום ילדתיך', שהנשמה בעת לידתה היא בקטנות, כתינוק שנולד ועדיין איבריו קטנים, עד שיינק מחלב אמו, כפי שיבואר להלן.

והתורה שלומד בעולם הזה נקראת 'חלב', שמגדיל בחינת רמ"ח אברי הנשמה, שהם ט' ספירות, ט' פעמים ט' כו', כמ"ש על פסוק 'חכלילי'⁶¹ כו').

התורה שהאדם לומד בעולם הזה הגשמי היא כמו חלב, כי כשם שהחלב מגדל את איברי התינוק היונק, התורה שהאדם לומד מגדילה את הנשמה שלו.

כלומר, אף שהתינוק בעת לידתו הוא שלם בכל אבריו וגידיו, מכל מקום עדיין איבריו קטנים, וגם כחות נפשו ושכלו עדיין אינם מפותחים ואינו יכול לדבר, ועל ידי היניקה של חלב האם מתגדלים איברי התינוק וכחות נפשו ושכלו מתפתחים עד שברכות הימים יוכל לקבל השגות שכליות של אדם מבוגר.

הדברים האלו הוא בעסק התורה, שהיא בבחינת 'חלב' המגדל את נפש האדם הלומדה.

"על דרך משל החלב שמגדל את הולד, כי בצאתו מרחם האם הוא בתכלית הקטנות ואינו יכול לדבר ולא כלום, ועל ידי היניקה מחלב האם מתגדלים איבריו וגם הכחות נפשיות שבהן, שמתרבה שכלו ומתרחבת דעתו ומתחיל לדבר ולהבין" (ס' תקע"א).

וכך הנשמות – קודם בואן לעולם הזה היו תחלה בבחינת עיבור בבחינת מלכות, 'אימא תתאה'. וזהו "חי ה' אשר עמדתי לפניו"⁵⁹.

וירידת הנשמה משם בבריאה יצירה עשיה להתלבש בגוף נקראת בשם לידה. וזהו "אני היום ילדתיך"⁶⁰.

כידוע, מקור נשמות ישראל הוא ספירת המלכות דאצילות, הנקראת גם בשם 'אימא תתאה', כי כמו שהאם מקבלת את ההשפעה מן האב ומגדלת את העובר ואח"כ מולידה אותו להיות ילד חי, כך בחי' המלכות מקבלת את ההשפעה הנמשכת לה מהספירות שלמעלה, וממשיכה השפעה זו למטה. וכך כל נשמה טרם ירידתה למטה בסדר השתלשלות העולמות עד שמתלבשת בגוף גשמי, הרי היא נמצאת ב'עיבור' בבחי' מלכות דאצילות, ועל ידי שהייתה שם, יכולה לירד ולהתלבש אח"כ בגוף גשמי.

וזהו הפירוש הפנימי בכתוב 'חי ה' אשר עמדתי לפניו', דקאי על הנשמה קודם בואה

61. תו"א פ' ויחי מז, א.

59. מלכים-ב ה, טז.

60. תהלים ב, ז.

ולכן אמרו רז"ל, אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, שעל ידי זה נעשית הנשמה בבחינת גידול יותר, במעלה הרבה מכמו שהיתה תחלה בירידתה שנקראת בשם לידה, שעל ידי שינק משדי אמו הוא בחינת ותלמודו בידו, נעשה בה הגדלה הרבה כו' טו.

כשם שיניקת התינוק את חלב אמו אינה בשביל המזון בלבד, אלא גם כדי לגדל את איבריו וכחותיו של התינוק, כך התורה שאנו לומדים בזמן הזה היא בבחינת 'חלב' המגדיל את כחות הנשמה הנמצאת למטה.

ועל ידי לימוד ועסק התורה שהוא 'יניקת' הנשמה, מתגדלת הנשמה עד שתוכל לאכול מאכל ומזון, היינו להבין ולהשיג בעומק יותר את עניני התורה כפי שהם בנגלות התורה, ובעלותו לגן עדן יבין את פנימיות ההלכות וענינים ברוחניות על פי פנימיות וסודות התורה.

ו"אם למד אדם התורה הנגלית בעולם הזה דוקא ותלמודו בידו, אזי תוכל נשמתו ליהנות מזיו השכינה, לקבל השגות פנימיות התורה בגן-עדן. ואם לאו, לא תוכל לקבל כלל האור והעונג האלקי הזה, והרי זה כמו שמבלעדי יניקת החלב אין כחות הנפש וגם איברי גופו מתגדלים, והמה בתכלית הקטנות כו'. כך, הנשמה האלקית בגן עדן, מבלעדי תלמודו שבעולם הזה – שהוא דומה ליניקת חלב. וכל שלמד תורה הרבה בעולם הזה, הרי זה תשלום ימי יניקה לנשמה האלקית שתוכל לקבל יותר פנימית התורה.

"ולכן מכריזין בגן-עדן: 'אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו' דוקא, ולכן נקראת התורה 'חלב',

[וזה שמבואר בחסידות שגם לנשמה יש רמ"ח 'אברים' כמו הגוף, לפי ש"האברים בנפש האדם הן המדות, ועיקרן הם חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד, ובחי' חכמה בינה דעת שבתוכן המקיימות אותן, וכל אחת מג' מיני בחינות אלו כלולה מכל הנ"ל, הרי עולה מספר פ"א. וכל בחינה מן הפ"א נחלקת לג' בחינות – 'ראש', 'תוך', 'סוף', הרי מכל זה עולה רמ"ג. ושרשם של כל בחינות הללו הם ה' חסדים המגדילים, הרי רמ"ח" (תו"א פ' יוחי, ד"ה חכלילי מז, ד).]

ולכן, אמרו רז"ל⁶²: 'אשרי מי שבא לכאן – לעולם הבא' ותלמודו בידו'.

ו"לכאורה אינו מובן, איך יהי' תלמודו שלומד בעולם הזה – שהם עניינים גשמיים, כגון ד' רשויות לשבת ופיאות וביכורים כו' – בידו כשבא לעולם הבא, שאין שם לא גוף ולא גשם כלל?" (ס' תקע"א).

[אך הענין הוא:]

– שעל ידי זה [שלומד תורה בעולם הזה] נעשית הנשמה בבחינת גידול יותר במעלה הרבה מכמו שהיתה תחלה בירידתה [למטה] שנקראת בשם 'לידה', שעל ידי שינק מ'שדי אמו' – הוא בחינת 'ותלמודו בידו' – נעשה בה הגדלה הרבה כו' טו.

הנחות צמח צדק

טו. ועיין מ"ש על פסוק 'בהר סיני', מענין: פירוש 'ותלמודו בידו' [לקו"ת פ' בהר].

אך להבין איך שייד למעלה בהקב"ה להיות כאח יונק כביכול מבחינת עסק התורה של האדם למטה. אך הענין כמ"ש רועה ישראל, וכתוב אחותי רעיתי, פירוש פרנסתי, ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים. דכמו שהלחם פעולתו לחבר הנשמה עם הגוף, כך ענין פרנסה למעלה, להמשיך גלוי אור אין סוף ב"ה בתוך עשר ספירות דאצילות שנקראים בשם גופין. שאפילו חכמה עילאה אין ערוך כלל לאין סוף ב"ה, ושיהיה נמשך ומתלבש בהם, הוא על ידי עסק התורה למטה. וזהו שכתוב הנה אלקינו זה קוינו

[וכמאמר חז"ל:]

ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים⁶⁵.

לפי שמגדלת לכחות הנפש האלקית – מוחין ומדות" (ס' תקע"א).

פרק ח

ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים – המשכת אור אין סוף בספירות על ידי עסק התורה למטה

אך להבין איך שייד למעלה בהקב"ה להיות כאח יונק כביכול מבחינת עסק התורה של האדם למטה?

משמעות הכתוב 'מי יתנך כאח לי יונק שדי אמ' היא שכנסת ישראל מבקשת מהקב"ה שיהי' לה כמו אח, וגם הקב"ה כביכול יהי' יונק משדי אמ'. ועל פי המבואר לעיל שענין היניקה משדי האם קאי על העסק בתורה שבעל-פה (והתורה נמשלה לחלב האם), עולה שפירוש הכתוב בפנימיות הענינים הוא שהקב"ה יהי' יונק ומקבל מעסק התורה של בני ישראל למטה.

ונשאלת השאלה: איך שייד שהקב"ה יהי' יונק מעסק התורה של האדם התחתון?

אך הענין:

כמ"ש⁶³ "רועה ישראל", וכתוב⁶⁴ "אחותי רעיתי", פירוש: פרנסתי.

הרי מצינו בדברי רז"ל שהקב"ה מקבל, כביכול, מעבודת בני ישראל למטה, עד שהם מפרנסים לאביהם שבשמים, כאדם המפרנס את בני ביתו, והקב"ה קורא לבני ישראל 'רעיתי' שפירושו 'פרנסתי'.

וזהו גם הפירוש בכתוב 'רועה ישראל, ש"ש בו שני פירושים: הא' ש[הקב"ה] רועה וזן לישראל, והב' להיפך – שמתפרנס מישראל. והוא כמאמר הג"ל דישראל מפרנסים" (ס' תקע"א).

ועל פי הביאור הפנימי בענין 'ישראל מפרנסין' יתבאר הכתוב 'יונק משדי אמ'.

[וביאור הענין על פי משל:]

דכמו שהלחם פעולתו לחבר הנשמה עם הגוף, כך ענין פרנסה למעלה, להמשיך גלוי אור-אין סוף ב"ה בתוך עשר ספירות דאצילות, שנקראים בשם 'גופין'. שאפילו חכמה עילאה אין ערוך כלל לאין-סוף ב"ה.

ושיהיה [אור אין סוף ב"ה] נמשך ומתלבש בהם הוא על ידי עסק התורה למטה.

כאשר האדם מפרנס את גופו ע"י אכילת מאכל גשמי, מטרת האכילה היא לפעול חיבור

65. זהר חלק ג' ז, ב. ראה תו"א לג, ד. לקו"ת האזינו עו, ב.

63. תהלים פ, ב.
64. שה"ש ה, ב.

לו, פירוש שאנו המשכנו אותו בבחינות קוין, דהיינו, התלבשות האור בעשר ספירות הנחלקים לג' קוין חסד דרועא ימינא כו', וכנגדם ג' בחינות,

שבני ישראל עוסקים בתורה שהיא חכמתו של הקב"ה, גם הקב"ה נמשך להאיר בבחי' חכמתו ית' ובכל הספירות, אף שמצד עצמן הן באין ערוך אליו⁶⁶.

- ועל פי זה יובן איך הקב"ה 'יונק', כביכול, מלימוד התורה של בני ישראל למטה, כי המשכת אור אין סוף ב"ה להתלבש בתוך עשר הספירות ('גופין') היא על ידי עסק התורה למטה⁶⁷.

וזהו שכתוב⁶⁸ "הנה אלקינו זה, קוינו לו". לפי פשוטו הכתוב אומר שלעתיד לבוא יאמרו כל ישראל הנה זהו אלקינו אשר היינו מקוים לו שיושיענו מן הגלות.

[והפירוש הפנימי בזה הוא:]

פירוש: שאנו המשכנו אותו [ית'] בבחינות קוין. 'קוינו' הוא גם מלשון 'קר' הנמשך מלמעלה למטה. וזהו 'קוינו לו' – שאנו, בני ישראל, על ידי עבודתנו בעסק התורה וקיום המצוות, המשכנו אותו ית' בבחי' 'קוין', כפי שממשיך:

דהיינו, התלבשות האור בעשר ספירות הנחלקים לג' קוין – 'חסד דרועא ימינא' כו'. ענין ה'קוין' למעלה הוא שלשת הקוין שבהם מתחלקין עשר הספירות: קו הימין, קו השמאל וקו האמצעי. כדברי הזוהר 'חסד דרועא ימינא

בין הנשמה והגוף. כי כאשר האדם אוכל נשמתו מתפשטת בגופו ומשפיעה בו חיות, משא"כ ללא אכילה הנפש מסתלקת מן הגוף ואיננה מחי' אותו.

ובנמשל למעלה, הנה הקב"ה מצד עצמו הוא פשוט בתכלית הפשיטות, והוא מרומם רוממות אין קץ מהספירות העליונות שיש להם הגדרה פרטית. ואפילו בחי' חכמה עילאה (הספירה הכי עליונה) היא באין-ערוך כלל לאין-סוף ב"ה, כי גם היא בחינה מוגדרת של חכמה, ואילו על הקב"ה עצמו אומרים 'כולם בחכמה עשית', והפירוש הפנימי בזה הוא ש"א"ס ב"ה רם ומתנשא רוממות אין קץ למעלה מעלה ממהות ובחינת חב"ד, עד שמהות ובחינת חב"ד נחשבת כעשיה גופנית אצלו יתברך" (תניא פרק ב' בהגהה).

והמשכת אור אין סוף ב"ה בעשר הספירות דאצילות שנמשלו ל'גופין' – כמאמר אליהו 'וכמה גופין תקינת לון . . חסד דרועא ימינא, גבורה דרועא שמאלא, תפארת גופא וכו' – היא על ידי עסק התורה של בני ישראל למטה, שהוא האכילה והפרנסה של הקב"ה, כביכול, הגורמת לו לירד ולהיות נמשך בעשר הספירות. וכשם שאכילת מזון גשמי גורמת את המשכת הנשמה להחיות את הגוף שאינו בערכה כלל, כך על ידי

66. וזה פירוש ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים, 'אביהם' מורה על חכמה, כידוע שחכמה שענינה התחלת המשכת השכל באופן של נקודה היא בחינת 'אב' (כשם שהאב משפיע טיפה בלבד), והיינו שגם בחינת 'אביהם שבשמים' מתפרנסת כביכול על ידי עבודת בני ישראל, כי הם ממשיכים את אור א"ס שלמעלה מהחכמה להתלבש בחכמה עילאה, אף שהוא באין ערוך אליו, ולאחר

כן ממשיכים את אור החכמה להאיר למטה בשאר הספירות – ראה ס' תקע"א. 67. וזהו עסק התורה לשמה, שפירוש הפנימי הוא 'לשם התורה עצמה', היינו שעל ידי לימוד התורה נמשך אור אין סוף ב"ה להאיר בתורה עצמה – ס' תקע"א.

68. ישע"י כה, ט.

69. תיקוני זוהר (בהקדמה) יז, א.

תורה ועבודה וגמילות חסדים, ולעתיד יתגלו כל ההמשכות, לכן ואמר ביום ההוא הנה כו'.

אך, מה שנאמר יונק שדי אמי דוקא, שהוא בחינת תורה שבעל פה.

(זרוע ימין), גבורה דרועא שמאלא (זרוע שמאל), תפארת גופא (הגוף, הנמצא באמצע).

וזהו 'קוינו לו', שעל ידי עבודתנו המשכנו אותו ית' להתלבש בג' הקוין של עשר הספירות – קו הימין, קו השמאל וקו האמצעי.

ובנגדים - כנגד ג' הקוין שבעשר הספירות, יש גם בעבודת בני ישראל] ג' בחינות – תורה, ועבודה, וגמילות חסדים.

- תורה היא קו האמצעי, עבודה היא בקו השמאל, וגמילות חסדים היא בקו הימין.

ולעתיד יתגלו כל ההמשכות, לכן "ואמר ביום ההוא [דוקא], הנה [אלקינו זה]" כו'.

אף שגם בזמן הגלות אנו ממשיכים אותו ית' בעשר הספירות על ידי עסק התורה, כנ"ל, מכל מקום נאמר בכתוב שלעתיד לבוא דוקא יאמרו בני ישראל 'הנה אלקינו זה קוינו לו' וגו', כי המשכת אלקות בזמן הזה אינה באה בבחינת גילוי למטה, אלא היא עדיין בהעלם, ולעתיד לבוא יתגלו כל ההמשכות שהמשכנו ופעלנו בזמן הגלות.

וזהו שאומר הכתוב 'ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה, קוינו לו' וגו', שדוקא ביום ההוא – לעתיד לבוא – יאמרו 'הנה אלקינו זה', כי המילה 'זה' מורה על דבר שאפשר להראות עליו באצבע ולומר עליו כי הוא זה, היינו שהוא בגילוי. וזהו 'הנה אלקינו זה קוינו לו', ש'ביום ההוא' כל המשכות אלקות שהמשכנו ע"י עסק התורה וקיום המצוות בכל שית

אלפי שנים ('קוינו לו' בלשון עבר) יתגלו לנגד עינינו.

פרק ט

המשכת תענוג העליון ע"י תורה שבעל פה דוקא

[כדי להבין את הבא להלן, יש להקדים את ביאור ההבדל בין חכמה ובינה:

'חכמה' היא השלב הראשון של השגת ענין שכלי, והוא כמו נקודה בלבד, אלא שכל הרעיון כלול בה. וכמו כאשר אדם מתייגע להבין איזה ענין, ופתאום הוא מרגיש שתפס את הענין, והוא כמו ברק המבריק במוחו, אבל עדיין אינו יכול להסבירו לאשורו על בוריו. ולכן החכמה נמשלה ל'אב', כי גם האב משפיע 'נקודה' שבה כלולים כל פרטי הוולד שיתגלו אחר כך על ידי הגידול בבטן ה'אם'. וזהו גם ענין בחינת החכמה למעלה, כביכול, שהיא נקודה אחת שבה כלולים כל הגילויים הפרטיים שיתגלו אחר כך בבחינת 'בינה' ושאר הספירות.

ובחי' 'בינה' נקראת 'אימא', כי כח ה'בינה' בנפש האדם הוא הכח המפרט את נקודת החכמה לפרטים, לאורך ולרוחב, עד שהענין מובן לאשורו על בוריו, כמו ה'אם' המקבלת את נקודת ההשפעה מן ה'אב' ומגדלת אותה ומביאתה מההעלם אל הגילוי, עד שיהי' וולד שלם עם כל החלקים והאברים שבו].

אך, מה שנאמר "יונק שדי אמי" דוקא, שהוא בחינת תורה שבעל-פה.

נתבאר לעיל (פרק ז) שכאשר האדם עוסק בתורה הרי הוא בבחינת 'אח' להקב"ה, לפי

כי הנה תורה שבכתב נק' מוסר אביך, ותורה שבעל פה נק' תורת אמן⁷⁰. כי בתורה שבכתב הכל ברמז בעלמא, וכמו שהאב מזריע טפה כו', ועיקר גידול הוולד הוא בבטן האם, כך גילוי פרטי ההלכות על בורין הוא בתורה שבעל פה, והיינו דאורייתא, תורה שבכתב, מחכמה נפקת הנקראת אבא, פ ב ותורה שבעל פה הוא בחינת בינה הנקראת אימא. והנה, עיקר התגלות התענוג מהשכל הוא בבינה, כשמבין הדבר על בורין, וכמ"ש בזהר על פסוק ועבד

איך ומה יעשה בהם, כמו דכתיב 'לא יעשה מלאכה' ועדיין איני יודע מהי מלאכה האסורה, וכן 'והיו לטוטפות' ולא פירש מה יהיה ואיך כו', וכיוצא בזה בשאר המצוות" (ס' תקע"א עמ' פב). ולכן התורה שבעל פה נמשלה ל'אם', כי ה'אם' מקבלת את טיפת ה'אב' ומגלה את כל האיברים הכלולים בה בהעלם, עד שנוצר ונולד וולד שלם עם כל האברים והגידים. ונמצא, שההשפעה מהאב היא בהעלם, ועל ידי שהייתה ט' חדשים בבטן האם, היא באה בגילוי. ועל דרך זה הוא היחס בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה.

והיינו ד'אורייתא – תורה שבכתב – מחכמה נפקת⁷¹, הנקראת 'אבא'. ותורה שבעל-פה הוא בחינת בינה, הנקראת 'אימא'.

ולכן התורה שבכתב יוצאת ונמשכת מספירת ה'חכמה', בה הכל כלול בהעלם בנקודה אחת, כשם שבתורה שבכתב נמצאים כל הדינים בהעלם וברמז, ובתורה שבעל פה מתגלים כל פרטי הדינים, ותורה שבעל פה היא בחינת 'בינה' שענינה לפרט את נקודת השכל לפרטים, לאורך ולרוחב.

והנה, עיקר התגלות התענוג מהשכל הוא בבינה, כשמבין הדבר על בורין.

שהקב"ה (מדות דאצילות) והאדם הלומד מקבלים מן התורה שהיא בחי' חכמה עילאה.

אך עדיין צריך ביאור, למה נקט הכתוב 'יונק שדי אמי' דוקא המורה על תורה שבעל פה (כדלקמן), הרי גם ציווי התורה שבכתב הם רצונו וחכמתו של הקב"ה, ומהי המעלה המיוחדת בתורה שבעל פה לענין זה?

[ומבאר תחילה מדוע התורה שבעל פה

נקראת 'אמי'].

כי הנה תורה שבכתב נק' "מוסר אביך"⁷⁰, ותורה שבעל-פה נק' "תורת אמן"⁷¹. כי בתורה שבכתב הכל ברמז בעלמא, וכמו שהאב מזריע טפה כו'. ועיקר גידול הוולד הוא בבטן האם. כך גילוי פרטי ההלכות על בורין הוא בתורה שבעל-פה.

בתורה שבכתב כתובות המצוות בכללות וברמז, ואי אפשר לדעת איך לקיימם בפועל בלי לימוד תורה שבעל פה בה באו הדינים בהרחבה ובפרטיות, כדי שנדע את המעשה אשר נעשה.

ונמצא ש"יש יתרון מעלה בתורה שבעל פה על תורה שבכתב, וכן הוא בתורה שבעל פה הנגלות לנו, שבה עיקר התגלות רצון העליון ע"י ביאורי הדינים בפרטיות, משא"כ בתורה שבכתב, דהגם שנאמרו בה כל הדינים עדיין אינו ידוע

הנהות צמח צדק

70. כמבואר בד"ה 'ביום השמיני עצרת' [לקו"ת שמע"צ פה, ב. וראה יהל אור ע' תרמא].

הלוי הוא י, דא עתיקא כו'. וזהו שנאמר יונק שדי אמי דוקא, (שהחלב הוא משעשע הולד ומענגו). ועל ידי זה נמשך ממנו ית' גילוי התענוג בגן עדן, להיות נהנים מזיו כו', וקוב"ה אתא לאשתעשע עם צדיקיא בגן עדן, והכל

הם בבחינת 'חכמה' והלויים הם בבחי' 'בינה', הרי מפורש בזהר שבחי' 'עתיקא קדישא' שהוא בחי' התענוג העליון מתגלה בבחי' 'בינה'. והביאור בזה הוא כנ"ל, שענין התענוג (בחי' 'עתיק') מתגלה דוקא כשמבין הדבר על בוריו שזהו ענין הבינה. ולכן הבינה עצמה נקראת לפעמים בשם 'עתיקא' – כלשון הזהר 'הוא דא עתיקא', כי התענוג העליון נמצא בבחי' החכמה בהעלם ומתגלה בבינה דוקא⁷³.

[ועל פי זה יבואר מדוע נאמר 'יונק שדי

אמי' דייקא, דקאי על תורה שבעל-פה:]

וזהו שנאמר "יונק שדי אמי" דוקא.

(שהחלב הוא משעשע הולד ומענגו).

בנוסף לזה שהחלב מגדל את הוולד, הוא גם משעשע ומענג את הוולד היונק. וכן על ידי תורה שבעל פה שהיא בחינת בינה, כנ"ל, נמשך התענוג העליון בגילוי ובשלימות. ולכן מדייק הכתוב ואומר 'יונק שדי אמי' דוקא דקאי על תורה שבעל פה.

ועל ידי זה נמשך ממנו ית' גילוי התענוג בגן עדן, להיות נהנים מזיו [השכינה]⁷⁴ כו'.

הנהות צמח צדק

יז. ובעין חיים' [ראה שער תיקון נוקבא פרק ב' ולמה נק' הוא]: שהתגלות עתיק הוא בבינה. ועיין מ"ש פרשת לך לך [תו"א יא, ב], גבי: ה"א דאברהם. ובפרשת וארא על פסוק 'לכן אמור'.

'הוא דא עתיקא', לפי שבה מתגלה עצם התענוג שבבחי' עתיק, ולא הארתו בלבד (ראה ב'ביאור' המאמר בס' תקע"א).

74. ברכות יז, א.

בכחות של נפש האדם, עיקר התענוג (ה'געשמאק') שהאדם מתענג מהשכל הוא בשלב ה'בינה', כי בעת ההברקה ונקודת ההתחלה – ענין החכמה – עדיין אין האדם מתענג כל כך, כי הענין אינו מאיר במוחו באופן ברור, אלא רק באופן כללי, אבל כאשר עולה בידו להרחיב את הנקודה הכללית והוא מצליח להבין ולהשיג את הענין השכלי לאורך ולרוחב בכח הבינה, אזי הענין מאיר במוחו בבהירות, וכאילו יצא מאפילה לאור גדול, ורק אז הוא עיקר התגלות התענוג מהשכל – כאשר הוא מבין את הדבר על בוריו. וכך הוא גם בנמשל למעלה, בספירות העליונות, שדוקא בספירת ה'בינה' מתגלה בחי' התענוג של הקב"ה כביכול, והיא בחי' פנימיות הכתר (עתיקא קדישא) שלמעלה מעשר הספירות, משא"כ בבחי' החכמה לא מתגלה בחי' התענוג העליון.

[וכפי שממשיך ומביא ראי' מדברי הזהר:]

ובמ"ש בזהר⁷² על פסוק "ועבד הלוי הוא"⁷³ – דא עתיקא כו'.

איתא בזהר: "ועבד הלוי הוא", 'הוא' דא עתיקא". היינו, ש'הוא' (לשון נסתר) קאי על מדריגת 'עתיק'. וידוע מספרי הקבלה שהכהנים

72. ראה זהר חלק ג קעח, ב.

73. ובעומק יותר, לא רק שהתענוג שנמצא בהעלם בחכמה מתגלה בבינה, אלא שיש בבינה ענין של תענוג 'עצמי' שאינו נמצא בחכמה אפילו בהעלם, ולכן נאמר על בינה

על ידי עסק התורה, וכמאמר רז"ל כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא.⁷⁴

כמבואר בזהר ד"קוב"ה אתא לאשתעשע עם צדיקייא בגן עדן,⁷⁵ היינו שהקב"ה (בחי' ז"א דאצילות) ונשמות ישראל נהנים יחד מבחי' התענוג העליון (עתיקא קדישא) המאיר ומתגלה בגן עדן.

והכל על ידי עסק התורה. וכמאמר רז"ל⁷⁶: 'כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא'.⁷⁷

כל האמור לעיל בענין המשכת וגילוי התענוג העליון בגן עדן הוא על ידי עסק התורה של האדם למטה, כי על ידי זה נמשך אור אין סוף מלמעלה למטה להתלבש בעשר הספירות, כנ"ל בענין 'ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים'. ו'משחרב בית המקדש אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד'.

[ועל פי המבואר לעיל יובן הטעם שאמרו חז"ל "כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן עולם הבא", דקאי על הלכות שבתורה שבעל פה דוקא, כי דוקא על ידי העסק בתורה שבעל פה בה מתגלים כל דיני התורה לכל פרטי, מתגלית בחי' התענוג העליון בגן עדן, והנשמות נהנות שם מזיו השכינה].

היות שבתורה שבעל פה ('אמי') מתגלה התענוג העליון ('עתיקא'), לכן דוקא על ידי עסק התורה שבעל פה נמשך בחי' התענוג בגן עדן, כמאמר רז"ל שהנשמות בגן עדן נהנות מזיו השכינה. ועל זה אמרו רז"ל אשרי מי שבא לכאן (לגן עדן) ותלמודו בידו (כנ"ל), דקאי על התורה שבעל פה ('תלמוד').

בחי' החכמה עצמה נקראת בשם 'עדן', כי למרות שגם בחכמה יש תענוג, מכל מקום התענוג הוא בהעלם עדיין, ולכן נאמר על בחינת עדן "עין לא ראתה", שאי אפשר להתענג שם בתענוג גלוי. ועל דרך המבואר לעיל שבתורה שבכתב ('חכמה') פרטי הדינים הם בהעלם.

ודוקא על ידי הבינה, בה מתגלה שלימות התענוג, נמשך התענוג העליון לגן עדן, בו הנשמות נהנות מזיו השכינה בתענוג גלוי.

ו'קוב"ה אתא לאשתעשע עם צדיקייא בגן עדן'.⁷⁵

נתבאר לעיל שגם הקב"ה, כביכול, נקרא 'אח לי, יונק שדי אמי', כי גם הקב"ה מקבל מעסק התורה של בני ישראל למטה. ועל דרך זה הוא בהתגלות התענוג העליון בגן עדן,

הנחות צמח צדק

יח. וכמבואר באריכות באגרת הקדש בד"ה 'אשת חיל עטרת בעלה'.

74. סוף ברכות. וש"נ.

75. זהר חלק ג סז, ב. וראה ב' פירושים בסה"מ תרס"ה ע' עה.

אמצאך בחוץ. קאי על בעלי עסקים, אף על פי שאי אפשר להם לעסוק בתורה תמיד, שיהיו בבחינת יונק שדי אמי על ידי ד' אמות של הלכה, מכל מקום עליהם נאמר, דמכל מקום אמצאך בחוץ גם כן, (להיות גם כן בבחינת כאח לי כו', כדלקמן). והענין, דהנה מצינו בהקב"ה נאמר גם כן לשון קונה, כמו שכתוב קונה שמים וארץ, ואמרו רז"ל חמישה קניינים קנה הקב"ה. דהנה כתיב ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת, וכל שבת נקראת יום השביעי, שבת להו"ה. ולכאורה איך שייך לקרות שבתות דעכשיו יום השביעי, שהרי כבר עברו רבבות ימים מיום בריאת העולם עד שבתות אלו, ואיך יקרא השבת יום השביעי. אך, כי ששת ימים הם ששה

פרק י

בעלי עסק מתחברים עם הקב"ה ע"י עבודת הברורים, ויש להם מעלת האתכפיה

[והולך ומבאר המשך הכתוב:]

"אמצאך בחוץ".

– קאי על בעלי עסקים⁷⁷, אף על פי שאי אפשר להם לעסוק בתורה תמיד – שיהיו בבחינת "יונק שדי אמי" על ידי ד' אמות של הלכה, מכל-מקום עליהם נאמר דמכל מקום **"אמצאך בחוץ"** גם כן (להיות גם כן בבחינת **"כאח לי"** כו', כדלקמן).

הפירוש הפנימי ב'אמצאך בחוץ' הוא, שגם בעלי עסקים שעיקר עסקם במשך היום במשא ומתן ואין להם פנאי ללמוד תורה כל היום כולו כיושבי אהל ולהתדבק בהקב"ה בבחינת 'אח' על ידי עסק התורה (כשם שנתבאר לעיל בענין 'יונק שדי אמי', שעל ידי עסק התורה האדם והקב"ה הם 'אחים' זה לזה), גם הם יכולים 'למצוא' את הקב"ה ולהתדבק עמו בבחינת 'כאח לי'.

⁷⁷ ראה לקו"ת שה"ש מד, ד. ובלקו"ש ח"כ ע' 598: "ועל פי המובן שם צריכים בעלי עסקים להתעסק

אלא שלכאורה י"ש להבין מה שכתוב אמצאך בחוץ שקאי על הקב"ה, איך ימצא בחוץ"? (ס' תקע"א). בשלמא על עסק התורה ניתן לומר שהקב"ה והאדם הלומד עוסקים באותו ענין, ו'יונקים' כביכול מהתורה, אך כיצד ניתן לומר שמתחברים ומתאחדים עם הקב"ה גם בחוץ, כשעוסקים במשא ומתן?

והענין, דהנה מצינו בהקב"ה נאמר גם כן לשון קונה, כמו שכתוב "קונה שמים וארץ", ואמרו רז"ל "חמישה קניינים קנה הקב"ה".

[וכדי להבין ענין הקנין למעלה, יש

[להקדים]

דהנה כתיב⁷⁸ "ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שבת". וכל שבת נקראת 'יום השביעי שבת להו"ה'.

ולכאורה איך שייך לקרות שבתות דעכשיו 'יום השביעי', שהרי כבר עברו רבבות ימים מיום בריאת העולם עד שבתות אלו, ואיך יקרא השבת 'יום השביעי'?

בדא"ח – תורת החסידות – בקיעות ביותר".
⁷⁸ שמות לב, יז.

מדות עליונות שבהם ועל ידן היו התהוות העולמות, יום ראשון יהי אור, בחינת החסד כו', ואחר כך ביום השבת הוא עליונותם לשרשם ומקורם למעלה מעלה. וכך הוא גם כן בכל שבת ושבת שבששת ימי המעשה, הוא ירדת המדות בבריאה יצירה עשיה לברר כו', ואחר כך ביום השבת הוא עליונותם

שבת ונח כביכול מהמסכה וירידה זו, ואז המדות העליונות חזרו ועלו לשרשן ומקורן למעלה באצילות.

וכך הוא גם כן בכל שבת ושבת – שבששת ימי המעשה הוא ירדת המדות בבריאה יצירה עשיה לברר כו'. ואחר כך ביום השבת הוא עליונותם [של המדות העליונות לשרשם], ועליונות העולמות.

כשם שבתחילת הבריאה, בששת ימי בראשית, המדות העליונות דאצילות נמשכו מלמעלה למטה להוות ולהחיות את העולם, כך בכל שבוע ושבוע במשך כל השית אלפי שנים דהוי עלמא, בששת ימי המעשה ששת המדות העליונות יורדות ונמשכות לעולמות ב"ע כדי לברר את הניצוצות שנפלו ונתלבשו בעניני העולם, ולהעלותם לקדושה.

ובסוף כל שבוע, בבוא יום השבת, עולות המדות למקורן ושרשן באצילות, כמו שהי' בשבת בראשית בפעם הראשונה, וזהו תוכן ענין השביתה של הקב"ה ממלאכתו ביום השבת, שכחותיו ומדותיו ית' (שש הספירות) חוזרים ועולים (כביכול) לשרשם ומקורם למעלה באצילות.

וכאשר הספירות העליונות חוזרות ועולות מירידתם לעולמות ב"ע, הרי הן מעלות עמם את כל עניני העולם שנתבררו על ידי עבודת בני ישראל במשך השבוע. וזהו תכלית ירדת הספירות לבי"ע בששת ימי החול במשך כל שית

כל שבת ושבת נקראת בכתוב "יום השביעי שבת להוי'", ומשמעות הדבר היא שכל שבת ושבת היא יום השביעי למעשה בראשית, בו שובת הקב"ה ממלאכתו בששת הימים, וצריך להבין למה נקראו השבתות של כל השנים 'יום השביעי' למעשה בראשית, והרי מאז בריאת העולם כבר עברו רבבות ימים?

אך, כי 'ששת ימים' הם ששה מדות עליונות, שבהם ועל ידן היו התהוות העולמות, [כגון:] יום ראשון "יהי אור"⁷⁹, בחינת החסד כו'.

על הכתוב 'ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ' איתא בזוהר דכל יומא ויומא עביר עבידת' (- כל יום ויום עבד עבודתו). היינו, ד'ששת ימים' קאי על שש המדות העליונות (מ'חסד' ועד 'יסוד'), וכל מדה ומדה עבדה עבודתה ביום אחד. כלומר, בכל יום ויום מששת ימי בראשית ברא הקב"ה את הנבראים של יום זה באחת מששת המדות: ביום ראשון פעל במדת החסד וברא בה את הנבראים השייכים למדה זו (כגון 'אור' ו'מים'), וביום שני פעל במדת הגבורה, וברא בה את הנבראים השייכים למדה זו (כגון 'אש' ו'רקיע המבדיל' וכו').

ואחר כך ביום השבת הוא עליונותם לשרשם ומקורם למעלה מעלה.

בששת ימי המעשה נמשכו ששת הספירות מלמעלה למטה להוות ולהחיות את העולם, וביום השבת שבת ה' מכל מלאכתו, היינו שהקב"ה

ועליות העולמות, שהעלייה דוקא ביום ומדה השביעית, שהיא בחינת המלכות⁸⁰. וזהו ויכולו השמים כו', לשון כלתה נפשי, לכה דודי לקראת כלה כו', בואי כלה כו'. ולכן אומרים בברכה דמעין שבע דמעלי שבתא קונה שמים וארץ, כי הנה עליות העולמות בשבת, וכל מה שנתברר בששת ימי המעשה עולה ליכלל למעלה בשבת, זהו כמשל הקנין, שהלוקח נותן תחלה כסף להמוכר, ועל ידי זה מקבל אחר כך החפץ שקונה לרשותו. כך על ידי ירידת המדות עליונות בששת ימי המעשה לברר ניצוצים, על ידי זה נעשה המשכה והעליה בשבת ממורי דפרודא לרשות היחיד יחידו של עולם, וזהו ענין הקנין של הקב"ה.

ממלאכת הבריאה, וכחותיו ית' עולים למעלה להיכלל במקורם ושרשם באצילות.

וזהו גם הטעם שהשבת נקראת 'כלה', כמו שאומרים 'לכה דודי לקראת כלה', ו'בואי כלה', שביום השבת עולה החיות של כל העולמות בבחי' כלות הנפש, להיות נכללת למעלה באלקות.

[ועל פי זה יובן ענין הקנין למעלה:]

ולכן אומרים בברכה דמעין שבע דמעלי שבתא: 'קונה שמים וארץ'.

כי הנה עליות העולמות [היא] בשבת, וכל מה שנתברר בששת ימי המעשה עולה ליכלל למעלה בשבת. [והרין] זהו כמשל הקנין, שהלוקח נותן תחלה כסף להמוכר, ועל-ידי-זה מקבל אחר-כך החפץ שקונה לרשותו. כך על-ידי ירידת המדות עליונות בששת ימי המעשה לברר ניצוצים [דבי"ע], על-ידי-זה נעשה המשכה והעליה בשבת מ'טורי דפרודא' לרשות היחיד – יחידו של עולם – וזהו ענין הקנין של הקב"ה.

הנהות צמח צדק

יט. עיין 'פרי עץ חיים' שער א' פרק ז'. כי העלייה צריכה להיות התחלה מלמטה, כמו שמנביחים הכנין, שמנביחים מלמטה, ועל ידי זה ממילא מתעלה כולו כו'. ועוד, כי 'נעוץ סופן בתחילתן', אני ראשון ואני אחרון כו'.

אלפי שנין דהווי עלמא, כדי להעלות אחר כך את עניני העולם ביום השבת.

שהעלייה דוקא ביום ומדה השביעית, שהיא בחינת המלכות⁸¹.

ובזה יובן הטעם שכל שבת ושבת נקראת 'יום השביעי', אף שכבר עברו רבבות ימים מיום בריאת העולם עד עתה, כי ענין ההעלאה מלמטה למעלה שייך לספירת המלכות דוקא, המדה 'השביעית' משבע המדות העליונות דאצילות.

וזהו 'ויכולו השמים [והארץ וכל צבאם] כו'⁸⁰ – לשון "כלתה נפשי"⁸¹, 'לכה דודי לקראת כלה' כו', 'בואי כלה' כו'.

וזהו הפירוש הפנימי במה שנאמר על יום השבת 'ויכולו השמים והארץ וכל צבאם' (מלבר הפירוש הפשוט שאז סיים הקב"ה את מלאכתו בבריאת העולמות), ש'ויכולו' הוא מלשון 'כלתה נפשי', היינו כלות הנפש להתדבק בו ית'. וזהו תוכן ענין יום השביעי שבו הקב"ה שובת ונח

ועל דרך זה גם כן ענין גלות ישראל במצרים ובבל, הוא גם כן שעל ידי זה מתעלים הנצוצות שנפלו שמה, והן הן נשמות רבי עקיבא רבי מאיר עובדיה^ב. ועל דרך זה נאמר בקריאת שמע ואספת דגנך כו', לאספם לבחינת אחד ואהבת, דהיינו שעוסק במשא ומתן לפרנס את עצמו וביתו שזהו ירידה, אך על ידי זה נעשה אחר כך עלייה כשמתפלל בכח האכילה, ואומר אחד ואהבת,

ובבבל, הוא גם כן שעלידידיהו מתעלים הנצוצות שנפלו שמה. והן הן נשמות רבי עקיבא, רבי מאיר, עובדיה³.

על דרך הברור של ששת ימי החול הנעשה בשבת, כך הוא ענין ירידת ישראל לגלות מצרים וגלות בבל, כדי לברר את נצוצי הקדושה הטמונים שם, כמו שאמרו רז"ל 'לא גלו ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים', והפירוש הפנימי בזה הוא, שמטרת הגלות היא כדי לברר את נצוצי הקדושה. וברור זה נקרא 'גיוּר', כי על ידי שמבררים את הניצוצות ומעלים אותם למקורם בקדושה 'מגיירים' אותם להחזירם לתחום הקדושה. וכן הוא גם כפשוטו, שעל ידי שגלו ישראל לבין האומות העלו משם ניצוצי נשמות גבוהות מאד שהיו טמונות ומעורבות בין הגוים, וכמו נשמת עובדי' הנביא, רבי עקיבא, ורבי מאיר שהיו גרים.

ונמצא שירידת בני ישראל לגלות היא כמו מסירת הכסף כדי לעשות מסחר ולהרוויח בכפל כפליים, כי על ידי הירידה בגלות העלו משם ניצוצות גבוהים מאד.

ועל-דרך-זה נאמר בקריאת שמע⁸³: "ואספת
דגנך בן", לאספם לבחינת 'אחד' 'ואהבת'.

ירידת המדות העליונות בששת ימי החול לעולמות ב"ע לברר בירורים למטה, ועלייתן ביום השבת למעלה, לעולם האצילות, כאשר מה שנתברר בששת ימי המעשה עולה למעלה – נמשלו לקנין, כי כן הוא דרך הקנין כפשוטו, ש"יש קונה ומוכר, והחפץ נמסר מיד ורשות המוכר לרשות הקונה על ידי נתינת הכסף שהקונה נותן למוכר בעבור החפץ, ואחר כך מושך הקונה את החפץ לרשותו ונקנה אליו" (ס' תקע"א).

וכך הוא בנמשל למעלה, שבששת ימי החול מוסר ה'קונה' שהוא הקב"ה את הכסף, הם הספירות העליונות⁸², לעולמות ב"ע, ועי"ז הוא 'מושך' אחר כך ומעלה אליו לעולם האצילות את ניצוצות הקדושה שנתבררו מהעולמות ו'נקנו' להקב"ה על ידי הכסף.

ולכן בתפלת ליל שבת אומרים בברכת מעין שבע "קונה שמים וארץ", לפי שבעת כניסת השבת נשלמת קניית שמים וארץ, בעליית ניצוצי הקדושה שנתבררו מהעולמות ועולים למעלה ביחד עם עליית המדות העליונות.

ועל-דרך-זה גם כן ענין גלות ישראל במצרים

הגהות צמח צדק
כ. ועיין מה שנתבאר לעיל בפרשת 'בשלח פרעה'.

עם כל הספירות בכל ימי המעשה כמאמר הזוהר "דאזיל עם כולא יומא" (ס' תקע"א).
83. דברים יא, יד.

82. והמשכת הספירות למטה נקראת בשם 'כסף', כי כסף מורה על חסד ואהבה, מלשון 'נכסוף נכספתי', והרי על החסד נאמר 'כי אמרתי עולם חסד יבנה', שהוא היורד

ולמסור נפשו באחד. ולכן נקראת התפילה עולת תמיד, עליית הנצוצות למעלה כו', וכל תפלות החול מתעלים בתפילת השבת.

וזוהו שנאמר אמצאך בחוץ, שגם הבעלי עסקים ימצאוהו בחוץ, כיון שעל ידי עסקיהם מתעלים הנצוצות באחד, וכל ישראל מקיימים זה, שהרי

עלי' – עליית הנצוצות למעלה כו' – כי על-ידי עבודת התפלה וקריאת שמע האדם מעלה את נצוצות הקדושה הנמצאים בדברים הגשמיים ומקשר אותם בה' אחד.

וכל תפלות החול מתעלים בתפילת השבת. עליית עניני העולם לקדושה היא במיוחד בעת התפלות, כאשר האדם מתקשר ומתדבק בה' ומעלה עמו את כל עניני העולם שעסק בהם במשך היום, ובכללות יותר עניני העולם מתעלים לדרגא גבוהה יותר ביום השבת, כי כל ענין השבת הוא 'עליית העולמות', כנ"ל, ולכן כל התפילות של ימי החול מתעלות ונכללות באלקות באמצעות העבודה של תפלת שבת.

וזוהו שנאמר "אמצאך בחוץ" – שגם הבעלי עסקים ימצאוהו [להקב"ה] בחוץ, כיון שעל-ידי עסקיהם מתעלים הנצוצות ב'אחד'.

על פי כל הנ"ל יובן מה שנאמר 'אמצאך בחוץ', ד"אע"פ שאי אפשר להם [-] לבעלי עסקים] לעסוק בתורה תמיד שיהיו בבחינת 'יונק שדי אמי' על ידי 'ד' אמות של הלכה" (לשון רבינו לעיל), מכל מקום, גם הם יכולים למצוא את ה' ולהתדבק בו, כי על ידי עסקיהם במשא ומתן לפרנס את עצמם ואת בני ביתם, הרי הם מעלים ומבררים את הנצוצות שבענינים הגשמיים שהם עוסקים בהם, להיות נכללים ב'אחד'. ועל ידי עבודה זו של בירור הנצוצות הם 'מוצאים' את

זהו גם הפירוש הפנימי במה שאומרים בקריאת שמע 'ואספת דגנך', שעל ידי עסק הפרנסה בענינים גשמיים, בני ישראל 'אוספים' את ניצוצי הקדושה הנמצאים בעניני העולם, ומקשרים ומעלים אותם לה' שיתכללו באחדותו של הקב"ה (עלי' מדובר בפסוק שמע ישראל), ע"י אהבת ה' בבחי' כלות הנפש המתעורר באדם בעת אמירת 'הוי' אחד' 'ואהבת'.

[וכפי שממשיך:]

דהיינו, שעוסק במשא ומתן לפרנס את עצמו וביתו, שזוהו ירידה [להתעסק בדברים גשמיים], אך על-ידי-זה נעשה אחר-כך עלייה [של הניצוצות שבעניני עולם הזה] כשמתפלל בכח האכילה [ההיא], ואומר 'אחד' 'ואהבת', ולמסור נפשו ב'אחד'.

ע"י ירידת האדם בששת ימי המעשה להתעסק בעניני העולם לצורך פרנסתו, נעשית אחר כך עליית הניצוצות, "היינו, ע"י שהאדם אוכל מזון ומאכל שנשפע ע"י קליפת נוגה, ומתלבש בלבוש שגדל שם, וכל צרכי שפע דומם צומח חי מדבר אשר שם, ואחר כך הרי הוא בכח מאכל זה מתפלל בכוונה, שמסור נפשו ב'אחד' כו', והרי על ידי זה הוא מעלה לבחי' הניצוץ אלקי השורה בכח מאכל ההוא שהי' תחת ממשלת קליפת נוגה, ומעלהו ומכניסו תחת כנפי השכינה" (תו"א קיז, ב).

ולכן נקראת התפילה 'עולת תמיד'⁸⁴ - לשון

84. במדבר כח, ו. ראה לקו"ת בהר מא, א. פלח הרמון בהר ע' שצב. וש"נ.

דינא דגמרא הוא שפרשה ראשונה דקריאת שמע צריכה כוונה, ולדברי הכל פסוק ראשון צריך כוונה, והוא ענין למסור נפשו באחד, ובכל ישראל יש בחינה זו, שאף שאין לו מסירת נפש בפועל, יש בו מסירת נפש בכח, שאפילו קל שבקלים יכול למסור נפשו כו'. ועל ידי זה מתעלים כל עסקיו לה' אחד, אם כן, הרי משא ומתן ועסק זה הוא מעין ועל דרך שהוא ית' נקרא קונה שמים וארץ⁸⁵.

שהרי כל ישראל מקיימים את דיני התורה, והלכה היא שלכל הפחות בפסוק ראשון של ק"ש צריך כוונה, והכוונה בפסוק ראשון היא למסור נפשו באמירת ה' אחד (כנ"ל פרק ה). וכאשר האדם אומר פסוק 'שמע ישראל' בכוונה זו, על ידי כח האכילה שאכל לפני זה, הרי הוא מעלה את הנצוצות שבמאכלים לקדושה ומקשרם בהוי' אחד.

ואפילו יהודי שהוא קל שבקלים ונמצא בדרגא הרוחנית הפחותה ביותר, ימסור נפשו על קידוש ה' ללא שום טעם והתבוננות כלל, רק מפני שאי אפשר לו כלל להפרד מהקב"ה, מחמת שעצם נפשו קשורה עם הקב"ה עצמו, וההתקשרות שלו עם אלקות היא עצם מהותו, וכאשר מתעורר אצלו קשר זה (כמו בשעת קידוש ה') ימסור נפשו עבורו ית'. ומכיון שבכל אחד מישראל יש ענין זה בכח, שמוכן למסור נפשו על קידוש ה', לכן באמירתו ה' אחד' עולים כל עסקיו לה' אחד.

אם כן, הרי משא ומתן ועסק זה הוא מעין ועל דרך שהוא ית' נקרא 'קונה שמים וארץ'⁸⁶.

הקב"ה 'בחוק', כי גם הקב"ה, כביכול, נמצא בחוק, היינו שהמדות העליונות יורדות למטה לעולמות בי"ע, וביחס לעולם האצילות שהוא אלקות ממש, עולמות בי"ע הן בבחי' 'חוק'. וזהו כדוגמת האדם היורד לעניני העולם ועוסק במשא ומתן כדי לברר את עניני העולם להעלותם לה' ולהיכלל באחד.

ובל ישראל מקיימים זה -] להעלות הניצוצות באחד]. שהרי דינא דגמרא⁸⁵ הוא שפרשה ראשונה דקריאת שמע צריכה כוונה, ולדברי הכל פסוק ראשון -] 'שמע ישראל' ה' אלקינו ה' אחד] צריך כוונה. והוא ענין למסור נפשו ב'אחד'.

ובכל ישראל יש בחינה זו -] מסירות נפש ב'אחד], שאף שאין לו מסירת נפש בפועל, יש בו מסירת נפש בכח, שאפילו קל שבקלים יכול למסור נפשו כו'⁸⁶. ועל ידי זה מתעלים כל עסקיו לה' אחד.

כל בני ישראל יכולים לברר ניצוצי קדושה שבעניני העולם בעת התפלה וקריאת שמע,

הנחות צמח צדק

כא. ולכן, הוא בבחינת "כאח לי". ועיין מ"ש על פסוק 'ישב יעקב' [תו"א כז, א], בפירושו: 'ובקשתם משם כו', ומצאת' כו'.

86. ראה תניא פרקים י"ח וי"ט.

85. ברכות יג, ב.

פ ג וְהִנֵּה, אֲדַרְבֵּה, בָּהֶם נֹאמַר אֶשְׁקֶךָ, בַּחֲנִית נִשְׁקִין הוּא אֲתַדְבִּקוֹת רוּחָא בְרוּחָא, עַל יְדֵי תְּפִילּוֹת הַבֶּעַל עֶסֶק שֶׁהוּא בַּחֲנִית אֲתַכְפִּיֵּא, וְיִתְרוֹן הָאוֹר מִהַחֲשֵׁךְ הוּא מְעוֹרֵר וּמְמַשִּׁיךְ מִמָּקוֹם גָּבוֹה מְאֹד⁸⁷, אֲשֶׁר גִּילּוֹי בַּחֲנִינָה זֶה אֵינוֹ אֶלָּא בַּבַּחֲנִית נִשְׁקִין, כְּמִשְׁלֵי הַנִּשְׁקִין שֶׁהוּא מַחֲמַת עוֹצֵם הָאֵהָבָה שֶׁלֹּא יוּכַל לִפְרֹשׁ בְּדִיבּוֹר, הִיא מִתְּלַבֶּשֶׁת בַּהֶבֶל הַנִּשְׁקִין כו'⁸⁸.

והעלאת הענינים הגשמיים שלו לה', אלא יתירה מזו – יש בו מעלה יתירה וגדולה ביחס ליושבי אוהל].

וְהִנֵּה, אֲדַרְבֵּה, בָּהֶם [- בְּבַעֲלֵי עֶסְקִים] נֹאמַר "אֶשְׁקֶךָ"⁸⁷, בַּחֲנִית 'נִשְׁקִין' הוּא 'אֲתַדְבִּקוֹת רוּחָא בְרוּחָא'⁸⁸, עַל יְדֵי תְּפִילּוֹת הַבֶּעַל עֶסֶק שֶׁהוּא בַּחֲנִית 'אֲתַכְפִּיֵּא', וְיִתְרוֹן הָאוֹר מִהַחֲשֵׁךְ"⁸⁹ – הוּא מְעוֹרֵר וּמְמַשִּׁיךְ מִמָּקוֹם גָּבוֹה מְאֹד⁹⁰. אֲשֶׁר גִּילּוֹי בַּחֲנִינָה זֶה אֵינוֹ אֶלָּא בַּבַּחֲנִית נִשְׁקִין, כְּמִשְׁלֵי הַנִּשְׁקִין, שֶׁהוּא מַחֲמַת עוֹצֵם הָאֵהָבָה שֶׁלֹּא יוּכַל לִפְרֹשׁ בְּדִיבּוֹר⁹⁰ הִיא מִתְּלַבֶּשֶׁת בַּהֶבֶל הַנִּשְׁקִין כו'⁹¹.

על עבודת בעלי עסקים נאמר 'אשקך', בחינת נשיקין, "כמו על דרך משל הנשיקין הגשמיים

על פי האמור לעיל יובן כיצד גם הבעל עסק יכול להיות 'אח' להקב"ה, על דרך היושב אוהל בעסקו בתורה. כי כשם שבכל שבת הקב"ה 'קונה' כביכול את כל ענייני העולם שנתבררו ע"י הספירות שירדו לעולמות ב"ע בימות החול (ובזה הוא 'קונה' שמים וארץ"), כך הבעל עסק מעלה את ניצוצות הקדושה הטמונים בענייני המשא ומתן שלו וכל הדברים הגשמיים שמשמש בהם במשך היום, על-ידי כוונתו ומסירת נפשו לה' באמירת 'ה' אחד'. ונמצא שהאדם עושה ועוסק באותו הדבר שהקב"ה עושה ועוסק, כביכול, ובזה הוא נעשה 'אח' להקב"ה.

[והולך ומבאר שלא זו בלבד שגם בעל עסק יכול להיות 'אח' להקב"ה ע"י בירור

הנחות צמח צדק

כב. עיין מ"ש בפרשת נח בד"ה 'מים רבים' כו' [תו"א ט, ג ואלף]. כג. עיין מ"ש בד"ה 'שיר השירים' [לקו"ת שה"ש א, ד], פירושו: 'שקני' כו'. והענין: כי בחינת "באח לי" שעל ידי "יונק שדי אמי" היינו שיניקוּתם משרש אחד, היינו מהתורה, שהיא בחינת חכמה ובינה כו', שנקראים אבא ואימא. אמנם על ידי 'אתכפיא' וביטול היש לאין דבעלי עסקים 'אסתלק יקרא דקוב"ה לעילא' [היינו] שנמשך האור מבחינת 'אין', שהוא מקור התורה, כמ"ש "והחכמה מאין תמצא" כו', ונמשך התגלות זו כו"א כו'. ואם כן הם בבחינת "באח לי", שמקבלים שניהם משרש אחד, אשר השרש הוא [שמקבלים ממנו הבעלי עסקים] גבוה מבחינת "שדי אמו" כו' - שממנה מקבלים היושבי אוהל בעסקם בתורה שבעל פה, הוא בחינת 'כתר', שלמעלה מהחכמה ובינה. וזהו ענין שובולין קודם ליששכר - משום שהם מקבלים משרש יותר גבוה מהיושבי אוהל (יששכר). והנה כתיב "וינשק לבן לבניו", שהם השבטים, שנקראים גם כן 'בנים' ל'לובן העליון', כי 'בני בנים' הרי הם כבנים' כו'. כך יתכן בחינת "באח לי" בקבלתם [של הבעלי עסקים] מבחינת 'אין' צ מקור דחכמה ובינה הנקראים אבא ואימא כו'. ועיין בהאי גוונא בפרדס שעד החמישי פרק ג' בשם ה'בית יוסף': "ומלכות נפיק כו', ומשום הכי קאמר אברהם כו'". ועיין מה שנתבאר לעיל בביאור ענין 'יודוך אחיך' כו', וענין 'בני אביך' כו'.

90. ראה בביאורי הזהר פרשת נח ד"ה ויבן נח ח, א דכלי הפה אינו מסתיר על הבל הלב. וראה בד"ה וְה' אָמַר תַּעֲרֹב.

87. המשך הפסוק 'אנהגך' – שיר השירים ח, ב.

88. זהר חלק ב קכד, ב. ראה תניא פרק מ"ה.

89. קהלת ב, יג.

אנהגך אביאך אל בית אמי. הוא בחינת תורה, כי גם הבעל עסק צריך לקבוע עתים לתורה, כי הגם שעיקר עבודתם הוא על ידי מעשה, בבחינת אתכפייא ובמעשה הצדקה, מכל מקום ההמשכה צריכה להיות כסדר, שמתלבשת תחלה במחשבה ודיבור ואחר כך במעשה, ומחשבה ודיבור זהו בחינת קביעת עתים לתורה של הבעלי עסק⁹¹. ולכן בבעלי תורה נאמר יונק

האור הסובב כל עלמין המאיר בכל העולמות בשווה.

פרק יא

גם בעלי עסקים צריכים לקבוע עתים לתורה ועל ידי זה יש להם יתרון על יושבי אוהל

[וממשיך הכתוב:]

"אֲנִי־הִנֵּךְ אֲבִי־אֶל בֵּית אִמִּי"⁹².

הוא בחינת תורה. כי גם הבעל-עסק צריך לקבוע עתים לתורה.

כי הגם שעיקר עבודתם הוא על ידי מעשה, בבחינת 'אתכפייא' ובמעשה הצדקה, מכל-מקום ההמשכה צריכה להיות כסדר, שמתלבשת תחלה במחשבה ודיבור, ואחר כך במעשה, ומחשבה ודיבור זהו בחינת קביעת עתים לתורה של הבעל-עסק⁹².

עיקר עבודת ה' של הבעל עסק היא בענין ה'מעשה', שמעלה ניצוצות מדברים גשמיים על ידי עסק המשא ומתן שלו, במה שנותן מרווחיו לצדקה, ומהפך את מאכלו להיכלל בקדושה, על ידי מסירת נפשו לה' אחד בקריאת שמע (כנ"ל באריכות), אך מכל מקום אי אפשר לו להגיע

שבאדם, שהם באים ונמשכים מחמת פנימית אהבה שבלב שאינה מתלבשת בשום כלי. שאותיות הדיבור שהם בחינת כלים להמדות אין יכולים להכיל אהבה רבה זו, לכך אינה מתלבשת בדיבור רק בבחינת נשיקין" (לשון ה"ביאור" על המאמר).

והטעם לכך הוא⁹¹, כי המשכת אלקות על ידי בירור עניני העולם בעבודת בעלי עסק נעלית יותר מההמשכה הנמשכת ע"י יושבי אוהל בעסקם בתורה, כידוע שעל ידי שכופים את הסטרא אחרא ומהפכים ומעלים אותה לקדושה "אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין", היינו שנפעלת המשכת אור ה'סובב כל עלמין', שלגביו כל העולמות בשווה. ואור זה אינו יכול להתצמצם ולבא בכלים (כשם שהאהבה המתבטאת ב'נשיקין' אינה יכולה להתבטא באותיות הדיבור המוגבלות).

וזו המעלה הגדולה של בעלי עסק על יושבי אוהל:

יושבי אוהל הם כ'אח' להקב"ה עצמו, כי על ידי העסק בחכמתו של הקב"ה הם ממשיכים שגם הקב"ה יעסוק בתורה, כביכול, וירד להתלבש בבחינת חכמה עילאה (כמו שנתבאר לעיל באריכות), אך הבעלי עסק ע"י עבודתם ב'אתכפייא' סט"א ובהפיכת עניני העולם לקדושה, על ידי שמוסרים נפשם באחד, ממשיכים את

הנהגות צמח צדק

כד. ועיקר גילוי 'נשיקין' הוא על ידי קביעת עתים לתורה. עיין בתניא פרק מ"ה.

⁹¹. ראה בארוכה בהנהגות הצמח צדק.

⁹². המשך הפסוק של הד"ה – ש"ה"ש ח, ב.

שדי אמי שהוא לשון תמיד, כי והגית בו יומם ולילה כתיב, ובבעלי עסקים שהוא רק קביעות עתים, נאמר אנהגך אביאך אל בית אמי⁹⁴. אשקך מיין הרקח, הנה היין משמח אלקים, ויין הוא בחינת יינה של תורה, והוא בחינת בינה, בחינת תורה שבעל פה, והיותו משמח אלקים היינו, כי אלקים הוא

לשון תמיד - 'יונק' לשון הוה (ולא 'ינק' לשון עבר), כי "והגית בו יומם ולילה"⁹⁴ כתיב.

וכיון שתלמוד תורה היא מצוה תמידית, לעסוק בתורה יומם ולילה, יושבי אהל שמקיימים מצות תלמוד תורה כהלכתה ועוסקים בה תמיד, נקראים 'יונק שדי אמי' לשון הוה.

ובבעלי עסקים - שהוא רק קביעות עתים - ולא באופן תמיד - נאמר "אנהגך אביאך אל בית אמי"⁹⁵ - בלשון עתיד, היינו שקובעים עתים לתורה, אך אינם לומדים תמיד, ולכן אינם בבחי' 'יונק משדי אמי' בלשון הוה.

[וממשיך הכתוב:]

"אֲשַׁקְךָ מִיַּיִן הַרְקָח"⁹⁵.

הנה, היין משמח 'אלקים' [כמ"ש⁹⁶ "יין המשמח אלקים ואנשים"].

ויין הוא בחינת 'יינה של תורה'⁹⁷, והוא בחינת בינה, בחינת תורה שבעל-פה.

לעבודת המעשה בלי הקדמת עבודת המחשבה והדיבור, כי ההמשכה צריכה להיות על פי הסדר של מחשבה, דיבור ומעשה, ועבודת המחשבה והדיבור היא בעסק התורה, כי הוא משתמש בכח המחשבה לחשוב ולהרהר במה שלומד, ובכח הדיבור מדבר את דברי התורה ומוציא אותם בשפתיו. ולימוד התורה במחשבה ודיבור הוא הנותן לו את הכח לברר את עניניו הגשמיים על ידי עסק המשא ומתן.

וזה פירוש הכתוב 'אמצאך בחוץ' אשקך, אנהגך אביאך אל בית אמי':

אף ש'אמצאך בחוץ' - היינו שהבעל עסק 'מוצא' את הקב"ה בחוץ, על ידי מסירת נפשו לה' אחד בקריאת שמע הבאה מכח מה שהרויח והתפרנס בעסק משא ומתן, מכל מקום מוטל עליו תחילה 'להנהיג' את הקב"ה (בחינת ז"א דאצילות) ל'בית אמי' הרומז לבחי' תורה שבעל פה⁹³ ('בינה'), וכנ"ל שהתורה שבעל פה נק' 'תורת אמן'.

ולכן, בבעלי תורה נאמר "יונק שדי אמי", שהוא

הנהגות צמח צדק

כה. ועוד יש לומר פירוש "אנהגך" בענין אחר: דלפי ששרש המשבתם [של בעלי-עסקים] מבחינה שלמעלה מחכמה ובינה [- בחינת הכתר], כנ"ל, על כן אומר "אנהגך בו' אל בו'", שממשיך מבחינה עליונה לבחינת 'אמי' בו'. וזהו "תלמודי" צ שמבחינת מקום גבוה כזה אי אפשר להיות רק בחינת מקבל. ובענין "ודברי אשר שמי בפך" בו'.

94. יהושע א, ח. ראה אוה"ת נ"ך כרך ב ע' תשלז.

95. בענין יין הרקח, ראה אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תרסז. תשיב.

96. שופטים ט, יג.

97. ראה פסיקתא זוטרא ויחי מט, יא.

93. ומה שהעסק בתורה שבעל פה נקרא בשם 'בית' אמי דווקא, הוא על פי הידוע מה שנאמר בספר יצירה "שני אבנים בונות ב' בתים", ולכן אותיות התורה נקראות כאן בשם בית, והתלמידי חכמים נקראים בגמרא (שבת קיד,א) 'בנאים' (ס' תקע"א).

מדת הצמצום, להיות העלם והסתר, ועל ידי שממשיך מבחינת בינה שהוא בחינת שמחה, גורם גילויי ההעלם בו' שלא יסתיר ויעלים. וזהו אשקך מיין. אך יין הרקח, היינו שיש בו ריח הטוב, כי הריח שרשו ממקום גבוה, שהוא בחינת מקיף, והוא למעלה מבחינת מזון, שהמזון הוא לגוף, אבל הריח אמרו רז"ל שהנשמה נהנית ממנו ולא הגוף, והיינו, לפי שהוא בחינת תענוג העליון שאינו נתפס ומתלבש בכלים. והנה, זהו יתרון מעלת קביעות עתים לתורה

בהעלם והסתר, וע"י העסק בתורה שבעל פה הוא בא מן ההעלם אל הגילוי.

וזהו "אשקך מיין".

כאשר הבעל עסק בא לבחי' 'בית אמי', היינו שקובע עתים ללימוד תורה שבעל פה, הרי הוא זוכה לשתות (בבית אמי) מן היין המשמח, שגם הוא מורה על בחינת תורה שבעל פה.

[וממשיך לבאר מהו ענין 'יין הרקח' הנזכר בקרא:]

אך "יין הרקח", היינו שיש בו ריח הטוב.

- הכתוב מדייק שהבעל עסק הלומד תורה שבעל פה ישתה מ'יין הרקח', הוא יין שיש בו גם ריח טוב.

[וענינו למעלה הוא:]

כי הריח שרשו ממקום גבוה, שהוא בחינת מקיף, והוא למעלה מבחינת מזון, שהמזון הוא לגוף, אבל הריח אמרו רז"ל⁹⁸ ש'הנשמה נהנית ממנו', ולא הגוף. והיינו, לפי שהוא בחינת 'תענוג העליון' שאינו נתפס ומתלבש בכלים.

"המזון תועלתו לחבר הנפש בכלי הגוף, כמו שאנו רואים בחוש שעי' המאכל יתחזק כח השכל להאיר בכלי המוח, וכן כל כחות הנפשיים מתחברים יותר להאיר באברי כלי הגוף, נמצא הרי זה חיבור האור בכלי בלבד, ועל זה אמרו

מבואר בכ"מ שבחי' חכמה נק' 'מים' ו'בינה' נק' 'יין'. וטעם הדבר הוא, שעיקר ההבדל בין מים ליין הוא שליין יש טעם המורגש לחיך וגורם תענוג לאדם השותהו, משא"כ למים אין טעם מורגש והם רק לרוות את הצמאון. ועל דרך זה הוא ההבדל בין 'חכמה' ל'בינה', כי ב'חכמה' עדיין אין לאדם הבנה טובה וברורה בענין המושג, ולכן אין לו טעם ותענוג מזה. משא"כ כאשר האדם מבין את הענין על בוריו על ידי התבוננות והעמקת הדעת, הרי הוא מקבל טעם טוב ותענוג רב, כיון שהענין מאיר אצלו באופן ברור. וזהו כיון שיש לו טעם טוב, ושותים אותו לתענוג.

והיותו משמח 'אלקים' - היינו, כי 'אלקים' הוא מדת הצמצום, להיות העלם והסתר. ועל-ידי שממשיך מבחינת בינה, שהוא בחינת שמחה, גורם גילויי ההעלם בו', שלא יסתיר ויעלים.

תוכן ענין הבינה הוא שהשכל הנעלם (חכמה) מגיע לידי גילוי (בבינה) ואינו מוסתר עוד, ולכן על ה'יין' המורה על 'בינה' נאמר שהוא משמח 'אלקים', היינו שעל ידו יורד ההעלם הנרמז בשם אלקים המורה על מדת הגבורה המסתירה, ומתגלים גם שכלים נעלמים.

וכך הוא בתורה שבעל פה שבה מתגלה התענוג העליון שבתורה שבכתב הוא עדיין

של הבעל עסק שהוא בחינת אתכפיא יותר מביושבי אוהלים, על כן נקרא עסק תורתם יין הרקח, שהריח הוא דוקא מדבר חריף וקיוהא כו"כ, שיין זה, עם היותו משקה שהוא בחינת פנימית, יש בו גם כן ריח ובחינת מקיף כו'. ומי שאינו יכול ללמוד כלל ולקבוע עתים לתורה, עליו נאמר גם כן מעסים

שהגוף שהוא בחינת הכלי נהנה בתוספת האור והחיות.

"אבל הריח אין הגוף נהנה ממנו כלל, כי אין לבחי' כלי הגוף שום תוספת אור וחיות כלל ע"י הריח, רק הנשמה בלבד נהנית ממנו". (ס' תקע"א). והטעם שהנשמה נהנית מן הריח ולא הגוף הוא לפי ששורש הריח נעלה ביותר ב'בבחינת מקיף' שלמעלה מהתלבשות בכלים, ואינו יכול לבא בגוף בבחי' פנימיות ולהחיות אבריו כמו המזון, ואדרבה, רוב הריחות אינם ראויים לאכילה כלל. אך מחמת שרש הריח ב'בחינת מקיף' שאינו מתלבש בכלים, הרי הוא יכול לפעול על הנפש עצמה, ולהשיבה כאשר האדם מתעלף ונפשו כאילו מסתלקת ממנו.

וכך גם הריח טוב של יין הרקח בעסק התורה של בעלי עסק ממשיך אור חדש מהקב"ה, כשם שהנפש נמשכת מחדש ע"י הריח.

והנה, זהו יתרון מעלת קביעות עתים לתורה של הבעל-עסק – שהוא בחינת 'אתכפיא' יותר מביושבי אוהלים, על כן נקרא עסק תורתם "יין הרקח", שהריח הוא דוקא מְדַבֵּר חריף וקיוהא כו"כ, שיין זה, עם היותו משקה, שהוא בחינת פנימית, [אעפ"כ] יש בו גם כן ריח ובחינת 'מקיף' כו'.

תורתם של בעלי עסק נקראת יין הרקח, לפי שיש ביין זה שתי מעלות, האחת שהיא באה בפנימיות ובהשגה כמשקה הנכנס בפנימיות האדם (וענין זה ישנו גם בלימודם של יושבי אהל), והשני שבתורתם יש את גם מעלת הריח שאינו יכול לבא בהתיישבות מחמת מעלתו ושרשו ב'תענוג עליון' שאינו יכול לבא בכלים, וכך בעלי העסק, כיון שבתורתם ישנה גם מעלת ה'אתכפיא' שעל ידי זה הם הופכים את עניני העולם בהם הם עוסקים בעסק משא ומתן לקדושה, ומעלים את הניצוצות דעולם תהוה שלמעלה מהתלבשות בכלים הנרמזים בבחינת 'ריח', ואזי היין שהוא התורה נקרא יין הרקח לפי שנקלט בו הריח שלמעלה מהתלבשות פנימית.

וכשם שהריח נעשה מדבר חריף, כך הריח שביין תורתם של הבעלי עסק נעשה מהפיכת ענייני העולם לקדושה בבחינת 'אתכפיא', וע"י זה עניני העולם שמצד עצמם הם דברים חריפים נעשים מרקחת שיש בה ריח טוב ומשיבה את הנפש.

פרק יב

מי שאינו יכול לקבוע עתים לתורה, יכול להמשיך אור אין סוף על ידי מצוות מעשיות

ומי שאינו יכול ללמוד כלל ולקבוע עתים

הנחות צמח צדק

כו. ועיין מענין ריח על פסוק 'ראה ריח בני'.

רמוני, על דרך מאמר רז"ל על פסוק כפלה הרמון רקתך, שאפילו ריקנין שבך מלאים מצות כרמון, כי ריקנים אין פירוש פושעים ומורדים ח"ו, רק שאין בהם תורה, אבל מלאים מצות ודרך ארץ, והרי המצות מעוררים גם כן גילוי תענוג העליון, וכנודע מענין ריחא דלבושייכו כו', כי נעוץ תחלתן בסופן, ולכן

מעלתו נשאר הגילוי מלמעלה כביכול, ופועל על האדם רק באופן מקיף.

והרי ידוע שגם המצוות שייכות לבחי' "ריח" ו"מקיף" כדמוכח מסיפור הזוהר: רבי יצחק ורבי יהודה היו בבית אשתו של רב המנונא סבא, והיה לה בן שנקרא 'הינוקא'. ואמרה לינוקא ללכת אל האנשים הגדולים הללו (ר' יצחק ור' יהודה) לקבל ברכות מהם. הוא ניגש אליהם, אך כאשר התקרב אליהם, פתאום נרתע לאחוריו ואמר לאמו, אני רוצה להתקרב אליהם כי לא קראו קריאת שמע היום. ר' יצחק ור' יהודה הודו לזה, ואמרו שזהו מפני שהיו טרודים במצות הכנסת חתן וכלה. אך הם תמהו ושאלו להינוקא: כיצד ידעת זאת? וענה להם: מריחא דלבושייכו (- מריח הלבושים שלכם). דמכל מצוה נעשה לבוש אל הנשמה, והם היו חסרים לבוש זה של קריאת שמע, והוא הרגיש שחסר להם את הריח והתענוג שבלבוש המצווה.

[ומבאר הטעם שיש בכח המצוות לעורר

גילוי תענוג העליון:]

כי 'נעוץ תחלתן בסופן'¹⁰³.

- מדריגה שהיא בבחי' 'סוף מעשה' ('סופן') ולמטה ביותר, יש לה שורש הכי נעלה, בבחי' 'מחשבה תחלה' ('תחילתן').

102. זהר חלק ג קפז, א.

103. ספר יצירה פ"א מ"ז. ראה גם תו"א נב, א. לקו"ת תצא לא, ב. ביאורי זוהר לצ"צ חלק ב' ע' תר, ומציין שם לכמה דרושים. וראה בלקו"ש ח"ו ע' 19 בהערה 57 "החידוש שב'סוף מעשה במחשבה תחילה' על 'נעוץ

לתורה, עליו נאמר גם כן "מעסים רמוני"⁹⁹,

גם מי שאינו יכול לקבוע עתים לתורה, מרוב טרדתם בעסק פרנסה וכהאי גוונא, מכל מקום גם עליו נאמר בהמשך הכתוב ד"מי יתנך וגו'" - "מעסים רמוני" וגם בו יש ריח טוב, כפי שיבואר להלן.

על דרך מאמר רז"ל¹⁰⁰ על פסוק "כפלה הרמון רקתך"¹⁰¹ - 'שאפילו ריקנין שבך מלאים מצות כרמון'. כי 'ריקנים' אין פירוש 'פושעים' ו'מורדים' ח"ו, רק שאין בהם תורה, אבל מלאים מצות ודרך ארץ.

מאמר חז"ל שגם ה'ריקנים' שבישראל מלאים מצוות אינו מדבר בפושעים ומורדים בהקב"ה, "שאם כן לא היה לי' לקרותן ריקנין, דמשמע רק העדר המילוי" (ס' תקע"א), אלא כוונת חז"ל לאלו שאינם יכולים ללמוד כלל מרוב טרדתם בעסק, ומכל מקום הם מלאים מצוות ודרך ארץ.

והרי המצות מעוררים גם כן גילוי 'תענוג העליון', וכנודע מענין 'ריחא דלבושייכו'¹⁰² כו'.

מבואר לעיל שהריח הוא בחי' מקיף (ולכן הנשמה נהנית ממנו ולא הגוף), והוא בחינת תענוג העליון, שהוא מדריגה נעלית כל כך שאינה יכולה להתלבש בכלי המקבל באופן פנימי, ומצד עוצם

99. סיום הפסוק 'אנהגך', שה"ש ח, ב.

100. עירובין יט, א. חגיגה בסופה. זהר חלק ב' ק, א. ראה אה"ת בראשית כרך ג תפד, ב. לקו"ת לג' פרשיות בראשית כג, ב. לקו"ש חט"ז ע' 437 הערה 25.

101. שה"ש ו, ז.

נקראים עסים רמוני, שהוא גם כן משיב את הנפש^{כז}.

ותוכן הענין בקיצור:

משמעות הביטוי 'נעוץ תחילתן בסופן' על-פי חסידות היא יסוד גדול, אשר דווקא במדריגה התחתונה ביותר ('סופן'), ישנו הגילוי של המדריגה הנעלית ביותר ('תחילתן'), ובלשון החסידות: 'כל הגבוה יותר, יורד למטה יותר'.

וכך הוא בענין המצוות, שהגם שהמצוות נעשות בדברים גשמיים דווקא (כתרומות ומעשרות, תפילין בקלף גשמי וכו'), שזהו סוף כל המדריגות, זה גופא מורה על שרשם הגבוה מאוד. ולכן, על ידי קיום המצוות בדברים גשמיים, מעוררים בחינת 'תענוג העליון' של הקב"ה, המדריגה הכי נעלית.

ומה שנתאוה הקב"ה בעצמותו להיות לו

דירה בתחתונים, נשלם דוקא ע"י מעשה המצוות בפועל, גם כאשר המקיים אינו יושב אהל, ואפילו אינו בעל עסק הקובע עתים לתורה (כי אינו יכול ללמוד כלל מחמת טרדתו).

ולכן, נקראים "עסים רמוני", שהוא גם כן משיב את הנפש^{כז} –

"עסים רימוני" מורה על רימון שהוציאו את כל גרעיניו ממנו, והוא ריקן, וגם מהקליפה הריקה נודף ריח טוב.

וכך גם אדם שהוא ריקן מתורה, אם הוא מקיים מצוות, הרי גם ממצוותיו נמשך 'ריח' ותענוג, 'והיינו משל דעסים רימוני הנמשך מקליפות הרימון, שיותר מריח ריח טוב וחזק מגוף מאכל הפרי שבתוך הרימון' (ס' תקע"א).

הנהגות צמח צדק

כז. ולכן, במעיל היו תלויים רמונים, כי המעיל הוא בחינת 'מעיל צדקה' כו' [אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תע מציין לכאן], ובמ"ש במקום אחר על פסוק 'שוש איש כו', מעיל צדקה יעמני, ועיין שם.

הוא, כדי להיות קיום המשכת האור בעולמות, שהרי הירידה הוא השפלה . . . אך, כאשר ימצא בהתחתון בחי' ומדריגה מה שאין נמצא בהעליון, לכך יתקיים התלבשות העליון בתחתון". עיין שם.

תחילתן בסופן". ראה בארוכה אוה"ת בראשית כרך ג תעג, ב. וראה גם בד"ה ועמדו רגליו – תר"ל ע' שכ. ובד"ה ועתה יגדל נא תרל"ב כרך ב ע' שסז ואילך. ובאוה"ת חנוכה תתקכט, ב כתב הטעם "שהוסד כן

פטרוננו השבוע

לזכות ידידינו הנכבד

הרה"ח ר' אברהם בן שרה אסתר שיחי

וזוגתו מרת הנייה בת רבקה תחי

הולצברג

וכל יוצ"ח שיחי

לזכות

השליח הרה"ח ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת

שטערנא שרה שיחי מינץ

ולזכות הילדים מנחם מענדל, אייזיק גרשון,

צמח, משה, וחי' מושקא שיחי מינץ

שיחיו להם ברכות בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה,
ושירווי מהם הוריהם אידישע חסידישע נחת

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' אליהו ציון בן הרה"ח ר' חנניה ומרת ברוכה

ולזכות מרת סופי' בת גרז שתבלחט"א

ולזכות ר' חיים שמעון בן רחל,

ומרת חי' לאה בת ראשקא שיחי

נדבת אוריאל בן סופי' וזוגתו מרת חנה טייבע

בת חי' לאה ומשפחתם שיחי

שיחיו להם ברכות בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה

לזכות הילדה מרים שתחי

לרגל הולדתה בשעטומ"צ ביום י"ט שבט ה'תשע"ז

יה"ר שהוריה ירוו ממנה רוב נחת חסידי ולגדלה לתורה לחופה ולמעש"ט

ולזכות הוריה הרה"ח מנחם מענדל וזוג'

מרת נחמה שיינא שיחי' סימפסאן

נדבת ע"י זקניה

הרה"ח ר' משה וזוג' נעמי שיחי' הבר

לזכות

ידידינו הנכבד הרה"ח ר' ישעי' זושא

וזוג' מרת אסתר שיחי' ווילהעלם

שיחיו להם ברכות בטוב הנראה והנגלה בכל מכל כל

נדבת

ר' יוסף הלוי וזוגתו מרת חנה מלכה שיחי

גורביץ

לזכות כל משפחתו

שיחיו להם ברכות בטוב הנראה והנגלה בכל מכל כל

נדבת

ר' אהרן טעלעשעווסקי שיחי'

לזכות כל משפחתו

שיחיו לו ברכות בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה,

וחסידישע געזונטע נחת מכל יו"ח

מנדבים חודשיים

לזכות הרה"ת ר' שמואל דוד וזוגתו

שיחיו ניומאן וכל משפחתם

...

לזכות משפחת אהרן

שיתברכו בכסו"ס

...

לזכות משפחת באביש

שיתברכו בכסו"ס

לזכות ר' יעקב בן חנה שיחיו גרסון

וכל משפחתו

...

הרה"ת ר' שלום דובער וזוגתו לזכות

מרת חי' מושקא גורביץ

וכל משפחתם

לזכות הרה"ת ר' לוי הלוי בן שרה וזוגתו

מרת שיינא מלכה בת רחל

ובניהם יהודית, צבי הירש הלוי, חי'

מו שקא בת שיינא מלכה

...

Refuah Sheleima to

Daniel Reuvein ben Dina

Donated Anonymously!

לזכות כ"ק אדמו"ר נשיא דורינו

ולזכות הרבנית הצדקנית חי' מושקא

...

לזכות הרה"ת ר' אברהם דוד ומרת רחל לאה שיברג

...

לזכות הב' התמים ישראל ראובן בן נחמה דינה שי'

להצלחה בלימוד התורה ובדרכי החסידות

...

לע"נ בתיה בת שלמה הלוי ע"ה

...

לזכות לוי וזוגתו מרת רבקה לאה ובניהם חי' מושקא, מנחם

מענדל, ובתיה מינא געלב

...

לזכות התמים אליה סילפין

...

לזכות הרה"ת ר' אברהם אברמסון וכל משפחתו

...

לזכות הרה"ת ר' נחמן דוב שיחי' בן מאלע, ומשפחתו

...

לזכות הרה"ת ר' ישראל מאיר אברמסון וכל משפחתו

...

לע"נ הרה"ת אברהם ישעי' בהרה"ת עובדי' ע"ה שטראקס

...

לזכות בת שבע שתחי'

בת הרה"ת יוחנן מרזוב וכל משפחתו

...

לזכות דינה בת שבע בת מאירה אסתר

...

לזכות הרה"ת ר' יהושע בירקאוויץ וכל משפחתו

...

לע"נ רבקה אלטא בת חנה לאה ע"ה

...

לע"נ הילדה היקרה עדאל שיינא ע"ה

בת הרה"ת מרדכי אליה ילחט"א האנאווער

...

לזכות הרה"ת ר' חיים משהווגתו מנוחה רחל

ובניהם מנחם מענדל ופעסיא

...

לע"נ הרה"ח הרה"ת ר' שמואל אייזיק הלוי ע"ה פאפאק

...

לזכות פערל רייזל בת אהובה ברכה

נדפס על ידי ולזכות משפחתו

...

לזכות אסתר בת רחל

לזכות הת' מנחם מענדל בן שיינא באשא

...

לזכות הרה"ת ר' אביגדור סימאנדס וכל משפחתו

...

לזכות הרה"ח מנחם נחום וזוגתו מרת אסתר שי' שטרנברג

...

לזכות ולרפו"ש עבור חי' אלה שתחי' בת ריסא

ולזכות עמנואל בן חי' סאשה

...

לזכות ולרפו"ש ליוסף יצחק בן איריס ודורי בן אורה

...

לזכות אשר בן רינה לזיווג משורש נשמתו

ולגאולה שלימה של עם ישראל בקרוב ממש

...

לזכות ולרפו"ש לשאול אליהו שיחי' בן חנה רבקה שתחי'

...

לזכות מרת חנה מינא בת שושנה אביבה

...

לע"נ הר"ר כתרילאל שלום בן הר"ר חיים יצחק ע"ה

...

לזכות הרה"ת ר' נחמן דוב שיחי' בן מאלע, ומשפחתו

...

לע"נ יחזקאל בן יוסף חיים ולע"נ רבקה בת יחזקאל

...

לזכות יהודית ולזכות אחיותיה חי' מושקא, זעלדא, ואחיה

שרגא פייוויש, מנחם מענדל

נדבת הור' מרדכי אברהם ישעיהו וזוג' מרת אסתר שפרה שלזנר

...

לזכות הרב ומשפיע שמואל לו, שימשיך בעבודתו הקודש,

מאת תלמידיו שאול גנוגלי

...

לזכות אייזק גרסון בן שיינא באשא, מנחם מענדל, לוי,

יוסף, חי' מושקא, שלום דובער, אברהם זאב, יהושע ועליג

...

לזכות ר' לוי יצחק הלוי וזוגתו מרת חנה קורניסקי

וכל יוצאי חלציהם ולזכות 'חדר מנחם' מלבורן אוסטרליה

...

לע"נ ראובן אברהם בן אלתר שלמה זלמן

...

לע"נ ר' ראובן בן ר' יוסף רובינשטיין ע"ה

נדבת חתנו ר' מיכל קארצאג

...

לזכות התמים מיכאל מרון נועם זהבי

שיעורים חדשים
בכל שבועמבחר של
עשרות מגידי שיעורמסודר
להפליא

טעמו וראו כי טוב ה'!

נשמתך משתוקק לשיעורים בחסידות

הכל רק בלחיצת כפתור!

www.otzerhachassidus.com

יש גם אפשרות 'להוריד' כל השיעורים ל-mp3 player וכדומה

שיעורים בחסידות לכל אחד בכל מקום

אפשרות
להכניס השיעורים
ל-MP3/USB הפרטי שלך

לפרטים
או להשיג השיעורים, צלצלו:

347.762.6054

ומלאה הארץ ידעה את ה'

מכון
לעבדך באמת

טעל: 718.650.6295

אימייל: admin@otzerhachassidus.com

אתר: www.otzerhachassidus.com

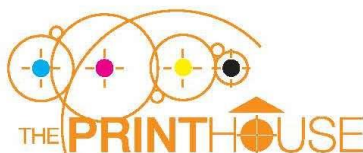

**ניתן להשיג הקונטרסים בחינם מידי שבוע בשבוע
במוקדים בכל שכונות החרדיות ברחבי ניו יארק**

**לפרטים נא להתקשר בטלפון 718-650-6295
או באימייל info@otzerhachassidus.com**

**כמו"כ אפשר לקבלו באימייל
או להורידם מאתר אוצר החסידות
www.otzerhachassidus.com**

נדפס באדיבות

538 Johnson Avenue | Brooklyn, NY 11237

t 718.628.6700 f 718.628.6900 e jobs@tphny.com w tphny.com